

יום שישי 13 מרץ 2009

חובה לציית לחוק – שיעור ראשון

מבחן חומר סגור.

1. ראשי הפרקים :
2. הפרות חוק בישראל : סוגים, טעמים.
3. שאלות מקדמיות – מהו החוק ? , מתי נכשלים בביצוע הוראות החוק.
4. מהות החובה לציית לחוק
5. הדעה הרווחת בציבור ומיקומה, בחקר החובה לציית לחוק :
קריטון - רקע
נטורליזם פוליטי

מדד השחיתות – בודק תחושות ציבור לגבי מידת הפרות החוק במדינתם.

סוגי הפרות החוק – הפרות חוק אידאולוגיות, מימין ומשמאל, ויש אירות שלא נובעות ממטרה או תפיסת עולם. הפרות החוק בישראל נכונות לא רק ליחיד אלא גם למדינה עצמה, התישבות לא חוקית טרם קום המדינה, בן גוריון כשהיה צריך לציית לחוק שאל האם החוק נברא בשבילנו או שבני האדם נולדו עבורו, דעתו כי חוקה תוביל לחוסר ציות.

סיבות לאי ציות לחוק :

הנתון הבסיסי המשפיע על הפרות החוק – הוא מחלוקות ואי הסכמה (ג'ון רולס) הפלורליזם שקיים בכל חברה מודרנית, אי ההסכמה מאפיינת את החברה, ומוסדות החוק והמשפט אמורים להוות תגובה לאי ההסכמה. החוקים נקבעים תוך אי הסכמה על מהות אלא שימוש בפרוצדורה – הצבעה כדי לקבוע את החוק. מדוע הרוב קובע ? . גרמי וולדרון – כותב כי הפרוצדורה נבחרת , עפ"י התוצאות המקוות שתשיג.

חוסר כבוד לסמכות – מחקרים או סקרים לגבי מידת האמון של הציבור במוסדות הדמוקרטיים. צ'רלס טיילור כותב בעניין זה על משבר הלגיטימציה. אמון הציבור במוסדות הישראליים נמצא בירידה.

החובה לציית לחוק בעיני אנשי הפילוסופיה המדינית היא למעשה תמיכה במוסדות הממשל. נטילת חלק בפעילות פוליטית השתתפות בבחירות. אזרח טוב הוא בעל מחויבויות למדינה והציות לחוק אחת מהן.
אנשי המשפט – חושבים האם קיימת חובה לציית לחוק ומה הסיבות לה.

שאלה מקדמית נוספת : מהו החוק, המשפט הטבעי נון פוזיטיבסטי – חוק שאינו צודק אינו חוק, החובה לציית לחוק היא חובה לציית לחוקים צודקים. אין שאלת ציות לחוק לחוק שאינו צודק. לעומתם הפוזיטיביסטים – קיום החוק תלוי באכיפתו, חוק שאינו נאכף אינו חוק.

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

מתי נכשלים בביצוע חובות החוק : ישנם שני סוגי חוקים, כללים משפטיים הדורשים לבצע דבר מסוים, לבין חוקים שמסמיכים או מעבירים כוחות. חוק העונשין כולל הוראות הדורשות התנהגות מסוימת. חוק הירושה אומר כדי שצוואה תהיה תקפה צריך שני עדים. אם הצוואה נרשמה ללא עדים לא נעברה עבירה אלא הצוואה לא תקבל תוקף.

פקודה בלתי חוקית בעליל – באה"ב כשחייל אמריקאי שואל עצמו מה לעשות יש לו שתי אפשרויות, פקודה חוקית – צריך לבצע, אם לא חוקית – לא צריך לבצע. הבעיה צריך לדעת מה חוקי ומה לא. בישראל צריך לקבוע מהי פקודה לא חוקית **בעליל**, אי חוקיות של פקודה אינה מספקת שלא לקיים את ההוראה. ביה"ד הצבאי – קבע כי פקודה בלתי חוקית בעליל, היא רק אם דגל שחור מתנופף מעליה.

מהות החובה לציית לחוק :

מוסרית - חובת הציות לחוק, היא אינה שאלה משפטית אלא שאלה מוסרית, האם יש חובה מוסרית לציית לחוק, האם ראוי שמה שהחוק דורש ראוי מוסרית. כללית - חובת הציות לחוק –צריכה להיות כללית, ההסבר לחובה צריך לכלול את כלל האוכלוסיה ולא רק אוכלוסיות קטנות. יחודיות – חובת הציות לחוק המדינה של האזרח. כלפי מי החובה – בעבר התייחסו לחובת הציות לחוק כלפי אלוהים כיום החובה מוגדרת כלפי אזרחים אחרים.

עצמאית – עבירות מס או תנועה אינן כוללות למעשה איסור מוסרי מוגדר, בשונה למשל מהאיסור לרצוח. באותן עבירות שאינן מבוססות מוסרית חובת הציות לחוק היא, אנו מחפשית הסבר עצמאי לחובת הציות שאינו נשען על תוכן החוק, או איסורים מוסריים ספציפיים, שחלק מהחוקים מקדמים אותם.

לשעור הבא – לקרוא את קריטון.

יום שישי 20 מרץ 2009

שיעור שני – קריטון

ראשי הפרקים להרצאה :

- רקע
- נטורליזם פוליטי
- התפתחות הדין
- טיעון 1 – הבטחה
- טיעון 2 – תוצאות
- טיעון 3 – הכרת חוקה
- מבט על

זמן ההתרחשות – 399 לפנה"ס, באתונה, היא פוליס, עיר מדינה, ההשתיכות היא אישית ולא טריטוריאלית לאתונה אין גבולות ברורים.

סוקראטס הועמד לדין והואשם ע"י מלטוס בשלוש האשמות – השחתת הנוער, סוקראטס הוא יוצר אלים חדשים ואינו מכיר בקדומים, איש חכם החוקר את מה שמעל ומתחת לאדמה, והופך את הטיעון החלש לחזק יותר, כלומר חכמולוג, מעצבן, הופך את הדברים הברורים לכאלו שאינם .

בנאום ההגנה שלו טען סוקראטס כי חיפשו אותו מכיוון שבעבר לא הסכים לאפשר הוצאות להורג במהלך הפיכה שהתחוללה בעיר. הדרך להתמודד עם אישומים הוא הצעת עונש חלופי לעונש המוות שהציעה התביעה או בריחה מפני העונש. סוקראטס טען כי פעל לטובת האחרים ולא לטובת עצמו, מה שמגיע לאדם כזה – ארוחה בפרתנון מין טקס שהעונק למנצחים או לסלבריטאים באתונה או לחילופין מציע שישלם סכום כסף.

השופטים, כלל התושבים בעיר, קבעו בהצבעת רוב בתחילה כי הוא אשם, ובעקבות נאום ההגנה קבעו אף יותר מכך כי יש להוציאו להורג.

נטורליזם פוליטי :

קריטון מציע לסוקראטס להימלט, כי האוניה חונה במפרץ. התשובות שמציע סוקראטס אינן נטורליזם פוליטי – המצב הטבעי של בני האדם הוא מצב פוליטי נשלטים ע"י סמכות פוליטית. לא ניתן להבין מהו אדם מבלי לראות אותו בהקשר של יחסי שולט ונשלט. האדם אינו מנותק מחברה או מנותק מארגונים היררכיים.

סוגי הנטורליזם הפוליטי -

זכות או סמכות אלוהית – למלך יש סמכות לשלוט מכיוון שאלוהים העניק לו זכות כזו. אם אלוהים לא היה רוצה שימלוך הרי שלא היה מתמנה למלך.

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

עליונות טבעית – עצם העובדה שמישהו תפס עמדת כוח פוליטית מראה כי יש לו עליונות פוליטית ויש חובה לציית לו.
תיאוריה סנקציה של מחויבות – להיות תחת חובה לציית משמעה מי שלא יציית יקבל סנקציה, הציות הוא חשש מהסנקציה, כמו אוסטיין – תורת הפקודה.
הארט הפריך טענה כזו שודד הבנק המאיים על פקיד בנק נמצא תחת צורך אילוץ, הוא לא מחוייב לתת את הכסף. העובדה שמישהו צפוי לסנקציה, אינה יוצרת את החובה לציית.

התפתחות הדיון :

כשסוקראטס וקריטון מנהלים את הדיון סוקראטס אומר הוא מכריע באופו עקרוני. הגישה המקובלת לקום ולברוח – לא לצאת פראייר אם עושים לך משהו רע אל תשתוק. אם סוקראטס היה מקבל את המוסכמה הזו היה צריך לברוח ולא לשתות את שיקוי המוות. קריטון טוען שהאדם האמיץ צריך לברוח ולא לשתות את שיקוי הרעל. אצל סוקראטס שתי עוולות לא הופכות לנכונות זה שהמדינה עושה לו רע, לא מצדיק לעשות רע למדינה. סוקראטס טוען כי עדיף לסבול רע ולא לעשות רע.
בשלב זה קריטון יכול לומר לסוקראטס – כי לרוב יש חובה לציית אך במקרים מנסוימים כשהמדינה עושה עוול אז יש מקום שלא לציית. כשהחוק לא צודק בצורה קיצונית. קריטון היה צריך לטעון גם אם יש חובה חציית – במקרה הזה העוול בלתי נסבל שניתן להפר, מרי אזרחי ואי ציות אזרחי. טיעון זה לא הועלה ע"י קריטון.

מכאן מתחיל הדיון מהי החובה לציית לחוק.

הטיעונים :

טיעון ההבטחה – הסכמה שבשתיקה, חוקי אתונה מצהירים בפומבי על העיקרון שכל אזרח רואה את המערכת הפוליטית באתונה ואם הוא לא מסכים הוא רשאי לקחת את חפציו ולעבור למקום אחר. החוקים ראו אוסרים על מי שמתנגד לעבור למקום אחר, מאידך כל מי שנשאר בעיר לאחר שראה איך מנהלים את החוקים כאילו הסכים עם החוקים.

טיעון התוצאות –

אם לא יצייתו לחוק הרי שהחברה האתונאית תהרס.

קיימת הבחנה בין תאוריה תוצאתית – נכונות או אי נכונות תלויה בתוצאותיה הטובות או הרעות.

לבין תאוריה דאונטולוגית – נכונות המעשה או אי נכונות המעשה אינה תלויה רק בתוצאותיו אלא גם במשהו אחר חוץ מהתוצאות. מה שמשנה הוא הטבע הפנימי של המעשה. חיפוש הטבע הפנימי של המעשה הוא הקובע את נכונות המעשה. הרג חפים מפשע – תמיד נחשב לרע, גם אם התוצאות נכונות. הפרת הבטחות – היא תמיד רעה בעיני דאונטולוג.

מדוע טיעון מוסרי הוא לא סוביקטיבי – בניח שזוג רוצה לקנות גלידה וכל אחד מהם אוהב טעם אחר, מה הם לא יעשו יתווכחו מה יותר טעים, על טעם וריח אין להתווכח. יש כאלה שטוענים שסושי זה טעים ואחר יטען שלא, מי שלא אוהב לא ינסה לשכנע את מי שאוהב שזה לא טעים. מכיוון שהטעם הוא סוביקטיבי. בתחומים אחרים יש ווכוחים על העמדות האישיות כמו פוליטיקה וכד', ההנחה כי המדובר בנושא אוביקטיבי, ולא סוביקטיבי – שעליו לא ניתן לשכנע או להאבק.

ארבע פרשנויות לטיעון התוצאתי :
ישיר, כללי, הגינות וצדק

סוקראטס הטיעון שלו יכול להיתפס כטיעון תוצאתי ישיר – אם סוקראטס לא יציית התוצאה – הרס אתונה והפוליטיקה האתונאית. או להיתפס כתוצאתני כללי – מה היה קורה אם כולם היו דוחים את ההחלטה, מה קורה אם כולם יקטפו פרחים. ניסיון להכליל את המעשה ולבנות כלל, הרבה פעמים התוצאות נראות מוזרות. משמעות אחרת אפשרית לטיעון - אם רק אדם אחד ידרוך על הדשא, לא יגרם כל נזק לדשא, אבל הדריכה על הדשא אינה הוגנת כלפי האחרים שמגבילים את עצמם מלדרוך על הדשא. הטיעון של סוקראטס לכאורה כאן לא תוצאתי אלא דאונטולוגי – הערך המרכזי היא ההגינות, החשש מפני הרס רוח ההגינות. תפיסה נוספת אפשרית – טיעון הצדק – לכאורה הטיעון הוא שסוקראטס רוצה להרוס את המדינה, אך יש חובה לא להרוס את אתונה מכיוון שהיא מדינה צודקת, קיימת חובה טבעית לקדם מוסדות צדק.

טיעון שלישי הכרת התודה :

יש הכרת תודה לא מפנים גב למה שטיפח אותנו, החוק והמדינה גדלו את סוקראטס, קיבלת מהמדינה אזי צריך להחזיר. יש הקבלה בין משפחה למדינה, המדינה לאזרח כמו היחס שבין אב לבנו. הגורם החשוב הוא החובה של ההשתייכות לקבוצה מסוימת, אם יש קשר בין אחד לאחר, נובעת חובת ציות לאותו אדם או גוף. המדינה נתנה לי הטיעון עצם היות האדם אזרח – הוא תחת חובה מסוימת. כאן אין עניין של הסכמה (בשונה מהטיעון הקודם, רצונו של אדם לגור במדינה, לא משנה איך משתייכים מרצון או שלא, מעצם השיור יש חובה)

**לשבוע הבא – להוציא שני פרטים ג'ון לוק פסקאות 119-121,
וג'ון רולס פסקאות 5-8**

יום שישי 27 מרץ 2009

שעור שלישי :

ראשי פרקים לשעור :

1. מבט על
2. החובה לציית – מהי חובה
ההבדל בין חובה למחויבות
מיוחד מכל כלל
3. הקורלציה בין הזכות לשלוט והזכות לציית
4. מאפייני פעילות המדינה.
5. תיאורית ההסכמה
6. סוגים נפוצים של דוקטרינות הסכמות :
החובה -
משפחת טיעונים של יחסי גומלין : הסכמה או הכרת תודה הגינות
משפחת החובות הטבעיות : צדק או תועלתנות
חובות של השתייכות (מיוחד לא וולנטרי)

הבדל בין חובה למחויבות – הסיבה למחויבות נעוצה בנו, נטילה וולנטרית של האדם לגביו מדובר, הבטחה של אחד כלפי השני. חובות חזיות, הן למעשה מחויבויות – משהו שאדם לקח וולנטרית.
חובה – לא וולנטרית.

חובה כללית או חובה מיוחדת : כללית – חובה על כלל האנשים ללא קשר ספציפי – החובה לקדם צדק. לעומתה מיוחדת – מחויבות אות חובה העולות מתוך קשר בין אנשים.

מכאן יש חובה לציית לחוק – משפחת הטענות של יחסי גומלין, מיוחד וולנטרי – יחסים בין א' לב' הם מיוחדים וולנטרים, ניתן שלא לקיים את היחס, אנשים נוטלים לעצמם את המחויבות לציית לחוק.

משפחת החובות הטבעיות – כללי לא וולנטרי

חובות של השתייכות - חובות שלא ניתן להתפרק מהן, "משפחה לא בוחרים" מיוחד – חל רק על השיכים, לא וולנטרי – לא ניתן להתפרק מהחובה.

מתאם בין זכות לשלוט לבין החובה לציית :

עד למאה העשרים, היתה עמדה שבמדינה לגיטימית מצד אחד לשליט יש זכות לשלוט ומאידך לאזרח יש חובה לציית. לאחד יש זכות, לשני יש חובה. כיום העמדה שמדינה לגיטימית היא לא מחייבת הקבלה בין זכות לשלוט, וחובת האזרח לציית, **אלא לשליט יש זכות לשלוט אך לאזרח אין חובה לציית.** במבחן הראשון יש הקבלה –

לשליט יש זכות לשלוט, ובתמורה מתקיימת החובה לציית, כמו למשל אדם שמשלם תמורת שירות, למקבל הכסף – יש זכות לקבל, ולמשלם יש חובה לשלם.

במקרה הזה יש זכות חלשה : לאדם שמצא 100 ₪ יש חירות להרים אותם ולקחתם, ולאחרים שראו את אותו סכום כסף, אין חובה לאפשר לי לקחת אותם. הגישה האופנתית : כדי להוכיח מדינה לגיטימית יש צורך להוכיח **כי : לשליט יש חירות לשלוט, ולאזרח אין חובה לציית. הבעיה עם גישה זו : לא תואמת את המציאות המדינית המודרנית כן דורשות חובת ציות.**

מאפייני המדינה המודרנית :

- טריטוריה, גבולות ברורים – מי נכנס ומי יוצא מהטריטוריה, אדם פרטי לא יכול למסור טריטוריה למדינה אחרת.
- ריבונות – מובן פנימי : הכופה הבלעדי של חוקים וסטנדרטים סופיים לשפוט התנהגות, מונפול להפעלת כוח. ריבונות חיצונית – זכות המדינה לממש את ריבונותה הפנימית, ללא פגיעה חיצונית. מדינות מכבדות אחת את השנייה.
- חובת ציות – כל מדינה מודרנית דורשת חובת ציות ולא מאפשרת בחירה, הדעה המסורתית היא הדעה הנכונה לדרך התפיסה של מדינה מודרנית. המדינה דורשת לציות כוללת להכל. ולכן זכות השליט לשלוט, וחובת האזרח לציית – היא התפיסה המקובלת גם במדינה המודרנית.

תאורית ההסכמה :

תאריה שפותחה ע"י אפלטון, ההבטחה או ההסכמה הן העלות חובה ברורה בשל היכולת לחייב את המבטיח, אנשים ייחסו להבטחה או ההסכמה ערך ממס' טעמים, בלי הבטחות או הסכמות העולם לא יהיה יעיל וללא תועלת. הטיעון הוא דיאונטולוגי – הבטחת אב לבנו ללכת לגן שעשועים, הילד תמיד יטען כי אביו הבטיח, הפרת ההבטחה נראית תמיד לא בסדר, ההבטחה היא סיבה מספקת לראות במבטיח כחייב לקיים.

עצם ההסכמה שאנשים הסכימו יש בה כדי להעמיד את האדם תחת חובה.

הדוקטרינות להסכמה בשיח הציבורי :

הסכמה היסטורית : הסכמת חברי הקהילה הראשונים, מההסכם ההיסטורי שמצוי בבסיס הקהילה אנו מסיקים את המחויבות של חברי הקהילה היום. למשל החוקה האמריקאית, הסכם היסטורי בסיסי העומד ביסוד החברה.

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

בישראל ניתן לראות בהכרזת העצמאות כהסכם היסטורי שכזה. הבעיה הראשונה – אין בישראל חוקה האם ההצהרה אינה אלא דקלרטיבית, האם אכן יש כאן הסכם? גם אם היה הסכם היסטורי דיוויד יום שואל - מדוע הסכמת האבות מחייבת את הבנים?

הסכמת הרוב: החובה לציית לחוק נובעת מהסכמת רוב חברי הקהילה, אין סיבה לייחס לרוב מטען מוסרי, מדוע הגדרת הרוב היא מחייבת? הדוקטרינה בנויה על פרדוקס – מצד אחד הרוב מסכים, אך מצד שני מה עם המיעוט שלא מסכים, אותו יש להכריח ולכפות עליו.

הסכמה בין לאומית – כדי להכיר בלגיטימיות של מדינה מסוימת נדרשת הסכמה בינ"ל, האם הסכמה בינ"ל לקיום מדינה האם היא נותנת חובה לציית למדינה. הסכמה בינ"ל היא כמו הסכמה בין בריונים – הם לא יכולים להסכים בשמו של האזרח. הסכמה בינ"ל היא בין מדינות.

הסכמה אישית – התיאוריה התקפה ביותר מבין אלו שעולות, הסמכות של גוף מסויים, נובעת מההסכמה האישית של כל אדם, אם כך מיד עם ההתחלה יש לקחת בחשבון שההסכמה לא תהיה כללית, תמיד יהיו פלגים או קב' שלא יסכימו. ההסכמה האישית נחלקת לשניים – האחד: ביצוע אמיתי של ההסכמה, או בצורה מפורשת, חוזה או בע"פ, הסכמה שבשתיקה – נסיבות פחות מפורשות. כמו למשל התגוררות / הצבעה. השני: הסכמה היפותטית רציונלית של האדם סביר – אדם רציונאלי או סביר מסכים למרות זהותו של השליט.

דוורקין -

לשעור הבא – ג'ון רולס, וג'ון לוק .

יום שישי 03 אפריל 2009

שעור רביעי :

ג'ון רולס – יוצר רושם של תאורית האמנה וההסכמה, אך למעשה דוורקין במאמרו טוען כי רולס מתייחס לתאוריה אחרת. רולס בספרו טוען כי עקרונות הצדק הם תוצאות הסכמה או עיסקה הוגנת, וגם החוקה היא מנגזרת של אותם עקרונות. דוורקין טוען כי המדובר למעשה בהטעיה אין כאן הסכמה אמיתית, תאוריות ההסכמה נכשלות כי לא ניתן להגיע באמת להסכמה אמיתית של הכלל, בחברה מודרנית. רולס ודומיו טוענים כי ההסתכלות היא על מה צריך להסכים, ולא על מה שהוסכם. דוורקין טוען כי מה שצריך להסכים – הוא לא טיעון של הסכמה, זה טיעון ערכי.

חובה לציית לחוק – שלוש קבוצות של טיעונים :

1. יחסי גומלין -
2. חובות טבעיות (ערכים) – הטיעון שאדם הגיוני והוגן היה מסכים, שייך לקבוצה הזאת.
3. חובות של שייכות –

סוגי הסכמה :

הסכמה אישית אמיתית – כדי שתהיה הסכמה אמיתית צריכה להיות ידיעה וכוונה להסכים, יסוד נפשי, אם לאדם אין מודעות להסכמה אז ניתן לטעון כי זו הסכמה ברשלנות. כשאדם לא מודע לכך שהוא מסכים או לנסיבות לא ניתן לדבר על הסכמה.

יסוד נוסף – רצוניות וולנטריות – ההסכמה צריכה להינתן מרצון חופשי, יש מצבים שהם בבירור לא הסכמה מרצון, כמו שוד מזויין, אדם נאלץ לבצע דבר מה שלא הסכים לו. איום בכוח פוגע ברצון החופשי.

הסכמה מפורשת :

תיאוריה שמטרתה היתה לתאר ייסוד חברות מודרניות ע"י הסכמה, האמנה החברתית. למעשה גם אצל הובס אין הסכמה לעבור ממצב הטבע, אלא האנרכיה אי הוודאות ואי בטחון אישי דוחפים את האנשים להגיע לאמנה.

הסכמה אישית היא פעולה מפורשת אפקטיבית, יש קבוצות שהתנהגותן מצביעה על הסכמה מפורשת כמו למשל אזרחים חדשים שצריכים להישבע אמונים למדינה החדשה בה בחר להתגורר. קב' נוספת – שופטים ועו"ד, שרים וחברי כנסת. ילדים באה"ב.

למעו אלו שנשבעים, נוצר מצב שבו 90% מהאוכלוסיה לא מסכימה בצורה מפורשת, מי שחושב כי צריך הסכמה מפורשת – צריך לבצע רפורמות. ואז ניתן לכאורה למנוע שירותים ממי שלא יביע הסכמה מפורשת לציות לחוק. החובה של המדינה כלפי אותו אדם היא לא לפגוע בו.

הסכמה שבשתיקה – רוב החברה לא מסכימה בצורה מפורשת ולכן נשארת ההסכמה שבשתיקה, הסכמה שניתנת באמצעים לא מפורשים אבל מחייבת כי באה לידי ביטוי בצורות אחרות. ההסכמה באה לראשונה אצל סוקראטס/קריטון. ההסכמה שבשתיקה באה בשתי צורות : התגוררות והשתתפות בהליך הפוליטי (הצבעה)

ג'ון לוק : פסקה 119 – הואיל וכל אדם חופשי מטבעו עלינו לשקול מה יחשב להצהרה מספקת כדי שיכפיף עצמו לממשל כל שהוא" הממשל לגיטימי רק דרך הסכמה ויש הבחנה בין הסכמה מפורשת ומפורשת. מי שמתגורר בנחלת ממשל כזה מסכים מעצם החזקתו במקרקעין, או מגורים בחבל ארץ, או נסיעה בדרך המלך.

השאלות המתעוררות :

ההסכמה איך ? – משתמעת לא מפורש, לא ברור כיצד יודעים שהאדם מסכים ? מהו אקט ההסכמה.

תוכן ההסכמה – למה האדם הסכים, בהסכמה משתמעת תוכן ההסכמה לא ברור, אצל סוקראטס תוכן ההסכמה היה ברור. יש אקט של הסבר לנערים הבוגרים על חוקי העיר ואורחות חייה, ואם הנערים לא מסכימים הם יכולים לעזוב את העיר, אם נשאר משמע שהסכימו. אצל לוק : ברגע שיש אקט הסכמה שבשתיקה, ההסכמה היא לכל מה שמתחייב ממשל אפקטיבי : שלטון הרוב, הגנה על הגבולות ועל הזכויות הטבעיות. ייתכן מצב שאנשים לא יסכימו ואז הם לא כפופים לממשל. ג'ון לוק יודע שלא יוכל למצוא הסכמה מפורשת של כולם, ולכן הוא מחפש מאפיינים של הסכמה שבשתיקה.

דייוויד יום ביקר את עמדת לוק – התגוררות אינה הסכמה שבשתיקה : אם לוקחים אדם לאוניה, הוא מתעורר שם ואז מטילים עליו אחריות לשאת בחובות הטיפול באוניה. ואם לא יעמוד בכך "יוזמן להצטרף לכרישים" הביקורת על יום שמעבר למדינה אחרת היא אמנם קשבה אך היא אינה בלתי אפשרית.

מרכיב ההשתתפות הפוליטית, ההצבעה בבחירות – האם אכן הצבעה יוצרת הסכמה, אם אדם הצביע ולא נבחר מי שהצביע עבורו, הבחירות הינה תמיד בתוך מסגרת שנקבעה לנו.

לשעור הבא – טיעון ההגינות של הארט.

יום שישי 24 אפריל 2009

הסכמה שבשתיקה (המשך) :

בעבר ראו בהתגוררות כהסכמה שבשתיקה. הבעיה בעצם הרכיב הוולנטרי – די קשה לאדם לעבור למקום אחר .. השתתפות בהליך הפוליטי נתפסת גם כהסכמה שבשתיקה – הבעיה היא שאין בהירות למה שמהווה הסכמה שבשתיקה, האם אי הצבעה היא הסכמה ? או אולי המנעות מחאתית. ומאידך מי שנשאר בבית אין לו פטור מציות לחוק

הבעיה המרכזית בהסכמה שבשתיקה – היא בעית הזכאות. בדיני חוזים יש בעיה עם קיבול שבשתיקה, לפי דיני החוזים אין תוקף לחוזה שנעשה בקיבול בשתיקה. חוזה זה אינו תקף. הסכמה שבשתיקה – מעלה את השאלה מי נתן למדינה את הזכות להציג שתי אפשרויות בפני האדם או לציית לחוק ? או לעבור מקום מגורים ? לא ברור מהי מקור הזכות למדינה להציב את הבריה בין לעזוב או לקבל את החוקים.

תאורית ההגינות :

הארט – מדבר על זכויות טבעיות, במאמרו האם קימות זכויות טבעיות. פסקה אחת מדברת על החובה לציית לחוק. מקור חשוב של זכויות וחובות היא הדדיות של הגבלות. נניח וקבוצת אנשים מחליטה לבצע פעולה תוך הטלת הגבלות על חברה, תורמים, יש אחרים שלא תורמים אבל עדיין יהנו, אותם אלו שלא תרמו ונהנו, יצטרכו לשלם על הנאתם.

נניח שקב' אנשים החליטה לטעת עץ, החברים ישתתפו בעבודות בפרדס, בתמורה לכך הם יקבלו את פרות הפרדס. חברים אחרים באותה קבוצה לא השתתפו אבל חי משיתוף הפעולה של האחרים ויקבלו גם את הפרות, למרות שלא תרמו כלום. טרמפיסטים. הטיעון הוא דאונטולוגי, ולא תוצאתי. אם אדם מקבל הנאות אז הוא צריך לשחף פעולה כשזה נדרש ממנו. ג'ון רולס – בספרו כעס הצדק, מקדם גם את התאוריה הזו.

מאפייני הטיעון :

יש פרויקט של שיתוף פעולה, לא משנה הגודל .
נטלים – השותפים נושאים בנטל, במשותף. כמו הגבלת חירות במדינה, או להפעיל מכונה מיוחדת במפעל מסוים
הפקת הנאות או תועלות : המשתפים פעולה מפיקים הנאות או תועלת מהפרוייקט.
ההנאות הן ציבוריות, טובין ציבוריים – מי משנהנה מכך עושה זאת באופן חופשי. מאפיין שעולה בדברי רולס.
שיתוף הפעולה צריך להיות צודק. חלוקת הנטל , גם אלו שנושאים בנטל מקבלים גם משהו, טיעון ההגינות קובע כי אם תהיה חריגה מההגינות החריגה צריכה לפעול לטובת השכבה החלשה ביותר. אם אין חלוקה צודקת והוגנת אזי אין צורך לציית לחוק.

רוברט נוזיק : נפטר ב 2003 , עצם זה שאדם נהנה לא מביא אותו לחובת ציות, ההנאה היא בעל כורחו של האדם, ועל כך אין לו חובת החזרה.

רולס – לעומת הארט, טוען כי שיתוף הפעולה יכול להתבצע גם עפ"י עקרונות ולא רק כללים, מספיק כבוד הדדי ועקרונות כלליים.
הארט – טוען שצריך לקבוע כללים ברורים שיבססו את שיתוף הפעולה. הוא צודק כשהפרוייקט לא עובד.

שיתוף פעולה בין גנבים : אחד שומר שני בחדר מסוים ושלישי בחדר אחר, עפ"י רולס אם שיתוף הפעולה לא צודק כלפי חוץ, אזי לכאורה לא יוצר טיעון של שיתוף פעולה וחובת ההגינות לא תוצר.

סימונס – נותן הדגמה שכנים מחליטים להתחבר לאנטנת לוויין. שכן אחד נמצא בחול באותה עת. השכנים מבחינתם מתחברים כל אחד נושא במחיר. הם התקינו ושילמו. כשאותו שכן יחזור מחו"ל נכנס לביתו ומחליט לתחבר לאנטנה. יקדח בקיר ויתחבר לאנטנה, ההדגשה היא קבלת הנאות וולנטרית.
סימונס אומר כי עצם קבלת ההנאות של השכן, נעשתה באופן וולנטרי של הוולנטריות באה כאשר האדם קיבל הנאות והן לא נכפות על אותו שכן. באופן שהשכן סותר ממנהג החיים שלו.

ההנאות שהאדם מקבל מהמדינה הן נכפות על האדם, ואינן וולנטריות כמו בטחון פנים. אולי טעון ההגינות קיים אבל לא ישים למדינה.
בעיה נוספת : המוטיבציה לציית לחוק במדינה. האם האנשים משתפים פעולה מתוך רצון או שעושים זאת מחוסר הבנה או בורות. חלק מצייתים בלי להרהר מדוע, אחר מפחד תפיסה ע"י השוטר לאנשים הללו עם המוטיבציה הזו בעצם לא מגיע ששיבו להם. מדוע צריך להחזיר טובה כאשר הכל נובע ממוטיבציה לא כשרה.

לשעור הבא : הפרק תועלתנות.

בספרו של חיים גנץ יש לקרוא את הפרק – יהיה במבחן !

יום שישי 01 מאי 2009

התועלתנות – האם יכולה לשמש בסיס לציות לחוק

קיימת הבחנה בין תיאוריות תוצאתניות – המעשה הנכון הוא זה שיביא לתוצאות טובות. ולעומתן תיאוריות דאונטולוגיות – נכונות המעשה תלויה לא רק בתוצאות אלא הטבע הפנימי של המעשה. הבחנה בין התוצאה לכוונה, הטבע הפנימי.

תאורית התועלתנות – היא תוצאתנית. השאלה מה הופך תוצאה לטובה או רעה, מהן תוצאות טובות או רעות, איך סופרים תוצאות, למעשה אחד יכולות להיות יותר מתוצאה אחת, צריכים דרך שתעזור לחשב תוצאות. אילו תוצאות הן טובות או רעות. התוצאות נספרות עפ"י עקרון המקסימום – מחפשים את מקסימום התועלת (אושר, רווחה, סיפוק רצונות, הנאה).

המשוואה המתקבלת – המעשה הנכון הוא זה שיביא למקסימום תועלת.

המלומדים במאה ה-18 תקופת המהפכה הצרפתית, שתמכו בתועלתנות כמו בנטהם ומיל טענו שאימוץ הגישה תסייע לחישוב בעיניני מוסר פוליטיקה ומשפט.

התועלתנות מתכוונת לגרום אושר לכלל ולא בגישה אגואיסטית.

המקסימום יקבע בנוסחה מתמטית: מס' אנשים כפול עוצמת הרגשות יש מס' בעיות – המעשה שנעשה בהווה, תוצאותיו יראו רק בעתיד כיצד ניתן להבטיח שישארו מקסימום תועלת בעתיד. כיצד נוכל לכמת תועלת אצל האנשים, יכולת להשוות השוואה בין אישית של תועלות.

דוגמה:

בעולם 1 יש סדיסט נמצא בו לבד ועצוב כי אין לו אף אחד להתעלל בו.
בעולם 2 – יש סדיסט אחד מאושר מכיוון שיש לו פנטזיות על התעללות שיוכל להתעלל באחרים.
הדאונטולוגיים – לא רואים הבדל בין העולמות, כוונת הסדיסטים היא החשובה. מאידך התוצאתניים – יראו בעולם 2 כטוב יותר כולם מאושרים.

עמנואל קנט וג'ון רולס התנגדו לתועלתנות:

גון רולס – הפעולה לא יכולה לשמש כעקרון לתועלת החברה כולה. התועלתנות מחשבת מס' כפול עוצמה. כשכל החברה נכנסת למשוואה זו התועלתנות מאפשרת למען תועלת הכלל להקריב אינטרסים בסיסיים של פרט אחד. מספיק שהנאתנו מסבל של אדם אחד, תהיה גדולה מספיק כדי שכולנו נוותר עליו לטובת הכלל. ג'ון רולס – טוען למעשה כי יש לפרט זכויות שעליהן לא ניתן לוותר. אסור לדרוס את האנשים הקטנים למען הכלל. הכינוי של נוזיק: האנשים נפרדים ולא ניתן להקריב את זכויותיהם לטובת הכלל.

חברה מאושרת יותר לא יכולה להיות כזו שפוגעת בזכויות של אחרים.

התועלתנות היא תיאוריה אובייקטיבית המנסה לקדם את האינטרסים של הכלל, אושר של אחד וסבל של אחר, לכל אחד מוענק משקל שראוי לתת לו, לתאוריה יש הבט שוויוני, הבעיה היא שהכנסת הכלל לאותה משוואה – יוצרת בעיה. המבקרים דיאונטולוגיים – דוחים זאת כאמור, בשל טבע המעשה.

התועלתנות כהצדקת הציות לחוק :

תועלתנות של פעולה – מעשה הוא נכון אם מפיק את מרבית האושר ההנאה הסיפוק הרווחה יותר מכל אקט אחר אותו יכול לבצע הפרט.

החובה לציית לחוק – נובעת מהתוצאות של ציות או אי הציות, עלינו לבדוק את התוצאות ולפי זאת נדע אם יש או אין חובת ציות. האם לעבור באור אדום כשאני נוסע לאוניברסיטה – האם יביא אותי יותר מהר לשעור מה הרצון של אחרים, האם הפעולה תסכן אותם, בחלק מהמקרים ייתכן והתשובה שהתועלתנות מטילה היא ציות לחוק, אבל בחלק אחר מהמקרים בהחלט יכול להיות – שאי ציות יוביל לתועלת רבה יותר, ואז אין חובה לציית לחוק. צריך לקחת בחשבון את העונש, ולדעת לשאת בו אם ידרש. אם ציות יביא למקסימום תועלת – אז צריך לציית, ואם לא – אז לא צריך.

הנטייה הטבעית של המדינה היא לפעול לטובת הכלל תוך פגיעה בזכויות האזרח הבודד.

תועלתנות של כללים – השאלה האם יכולה להוות בסיס לציות לחוק : הכלל הנכון – הוא זה שצריך לאמצו על מנת להביא למקסימום תועלת, ולא המעשה. פעמים רבות יש מצבים של חוסר ידע ומשיקולי תועלת לא ניתן לשקול שקולי תועלת, אדם שעומד באור אדום אם יש/קול כל פעם מחדש לבוע או לא, האדם צריך מלכתחילה לקבוע כללי אצבע שיביאו למקסימום תועלת ללא התלבטות בכל פעם מחדש.

הכלל העליון – על האדם לבחור כללים שיביאו מראש למקסימום תועלת.

הבעיה היא שאין בסוס לכלל : ציית לחוק כי הוא זה שיביא למקסימום תועלת לא ברור למה כלל התועלתנות של הכללים יהיה כלל ציית לחוק וזהו. צריך לדעת את העובדות האם באמת ציות לחוק באור יום או כשמסתכלים עליך – האם הוא זה מביא מקסימום תועלת.

לכאורה נסיעה באדום – תגרום לכולם להיתקע בצומת, אבל השאלה מה יביא למקסימום תועלת איזה כלל צריך לאמץ אם כולם יפרו את החוק לא תהיה תועלת וגם עובדה זו כשלעצמה תמנע מקסימום תועלת.

האם אפשר לקיים כלל כמו זה "ציית לחוק חוץ מאשר כשאתה במדבר ואף אחד לא רואה" הכנסת המשתנה להולך רגל ברמזור "לרוב תציית לחוק חוץ מאשר כשאתה ממחר ולא פוגע באף אחד" מה שיביא למקסימום תועלת של הגעה בזמן למקום כל שהוא ...

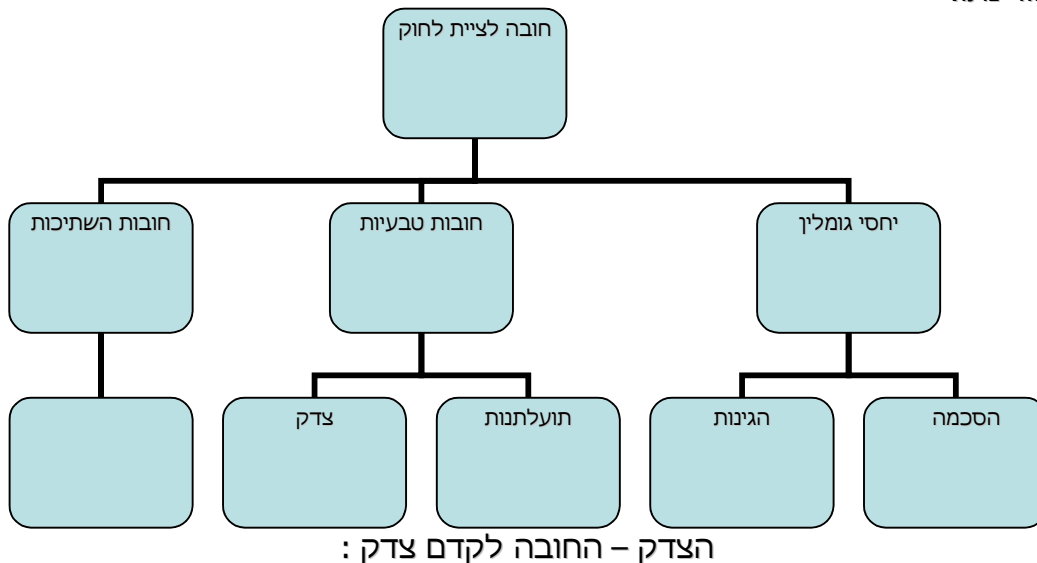
בעובדות לא עולים מאמרים או מחקרים כי ציות לחוק מביא בהכרח מקסימום תועלת יותר מאשר בכללים אחרים של ציות מוגבל לחוק.

השאלה במקרה מסוים – מה קורה אם אי ציות לחוק יביא להרבה מאוד תועלת, האם אז יהיה מותר להפר? נניח שמקרה ספציפי של אי ציות לחוק יביא לתועלת רבה. אם אדם מאפשר לפגוע בזכויות של פרטים ולשבור כלל אזי האנשים עוברים להיות דאונטולוגים.

משפחה הולכת בשדה אסור לקטוף אבל הילד רוצה התשובה אם כולם יקטפו אזי לא יישארו פרחים. אם מה שמשנה הוא הכלל לא נקטוף כדי שישארו פרחים אם כולם יקטפו אז לא יישארו, הילד מצידו יגיד אבל אני רק אחד ... אם מאפשר לשבור את הכלל בשם התועלת – הרי שלעיתים נעדיף לציית ולעיתים לא.

אחת ההתקפות שהתועלתנות היא אלטרואיסטית, והאדם הפרטי לא מקבל משקל מיוחד בהשואה לאחרים.

בעיה נוספת – התועלתנות לא מסיבירה את הקשר הייחודי בין האזרח למדינתו. החובה לציית החוק מוגבלת לחוקי המדינה שלו ולא לחוקים של מדינה אחרת. התועלתנות לא יכולה להסביר אם הכל מוכרע עפ"י מקסימום תועלת אין סיבה להניח שאזרח ישראל יציית לחוקי ישראל או סין, במיוחד בעולם שהוא כפר גלובאלי, ולמעשה אין לנו הסבר למצוא לחובה של האזרח לציית לחוקי מדינתו.

אדם מהיותו נושא זכויות וחובות מוסריות, הראשונה שבהן היא קידום הצדק, בכל פעולה שיעשה.

הדיון מניח שיש צדק אוביקטיבי, צדק איננו יחסי. השאלה בהתקיים חובה זאת האם יש לנו חובה לציית לחוק.

ג'ון רולס כתב : חלה עלינו חובה לציית ולעשות את חלקנו במוסדות צודקים, החלים עלינו. לפעמים אם לא נדרשת הקרבה מיוחדת החובה לקדם מוסדות צודקים תצווה עלינו לעזור בהקמתם של מוסדות צודקים. על כל אדם חלה חובה לציית למוסדות צודקים "החלים עלינו". אמריקאים יצייתו למוסדות אמריקאים וישראלים למוסדות ישראלים וכו'.

הבעיה פרשנות המונח – "חלים עלינו" – פרשנות חלשה – המוסדות עצמם קובעים שהם חלים עלינו, המוסדות קובעים מתי יחילו את עצמם עלינו. למשל דין ישראלי יחול גם על ישראלים המבצעים עבירות בחו"ל. מאפשר למוסדות לכפות את עצמם עלינו.

לדוגמה : נניח ובאונ' העברית קמה קבוצה לארגן מוסד לקידום מרצים למשפט חוקתי, המוסד יסייע למרצים יפיץ מאמרים, מבחנים לדוגמה. יום אחד המוסד מגדיל את פעילותו גם לאזור המרכז, וגובה גם ממרצים שלא קשורים לאונ' העברית, דמי חבר. השאלה האם דרישתם לגיטימית.

יום שישי 08 מאי 2009

ציות לחוק – כחלק מהחובה לקדם צדק

ראשי פרקים להרצאה :
חובה לקדם צדק (המשך) תחולה חלשה, תחולה חזקה.
המאמר של וולדרון
ביקורות
חובות של השתיכות.

רולס :

כל אחד מאיתנו נדרש לציית להוראות החוק שקיימים וחלים עליו. השאלה מהם אותם מוסדות צודקים שחלים עלינו, רולס לא הסביר. יש שתי פרשנויות למונח : פרשנות חלשה : המוסד קובע שהוא חל עליך. האם עצם זה שהמוסד מחליט שהוא חל לגבי, עלי לציית לו כמו הדוגמה של המרצים ודמי החבר. פרשנות אחרת – עצם קיום אינטראקציה עם המוסד מלאתי טופס הרשמה. או הורדתי פסקי דין מאתר באינטרנט שמחייב אותי לשלם דמי חבר – זה למעשה ציות מטיעון ההגינות אני מקבל משהו וצריך לתת תמורה. משמעות שניה אני מסכים שהמוסדות חלים עלי. קיום אינטראקציה – חובה לציית מכוח יחסי גומלין.

מאמר של גרמי וולדרון :

הכותב חושב שיש לו פיתרון לבעיה שהחובה לקדם צדק לא מצליחה להסביר למה אזרח צריך לציית לחוקי המדינה שלו ולא לחוקי מדינות אחרות. יש מצבים בהם אדם כפוף ביותר ממוסד צודק אחד, למשל ישראלים שנוסעים לטיול בחו"ל. הטענה שהם כפופים ביותר ממוסד חוקי אחד, והם נדרשים לציית לשני המוסדות.

דוגמה שציין במאמר ספינת "לוחמת הקשת" של גרין פיס הארגון שלח את האוניה למנוע ניסויים גרעיניים. סוכני חרש עלו על הספינה פוצצו אותה בניו זילנד, סוכני החרש נתפסו והוחלט להעמידם לדין. בפריס יושבים פקידים ומתקשרים לחבריהם האנגלים והאמריקאים לארגן סנקציות ולשבש את החקירה, מורים לחשודים לשתוק, ולמעשה למנוע מניו זילנד לממש את חוקיה. וולדרון טוען שאותם פקידים צרפתיים שלא עברו את צרפת הכפופים למערכת הצרפתית אבל לא יכולים לשבש את מערכת הניו זילנדית. וולדרון טוען שלא בסדר שאדם שנמצא במקום אחד מתערב בפעילות מוסדות הצדק של מדינה אחרת. הם לא צריכים לציית לחוקי ניו זילנד, אבל אסור להם לחבל בתהליך שקורה בניו זילנד. יכול להיות מצב שבו אדם מחוייב מכח הצדק ליותר ממוסד צדק אחד.

הטיעון :

מערכות הדינים שלצרפת וניו זילנד קובעים מי הם האנשים הפנימיים שמהם נדרש ציות ומי האנשים החיצוניים שמהם לא נדרש ציות. הכותב פנה לטיעון של עמנואל קנט – אם היינו נמצאים במערכת בסיסית, אזי חובתי כלפי שכני להכפיף עצמי ליד שכני מכיוון שעצם קיומי לידו מעלה את הסבירות לקיום

כסוכך ביננו. רימת חובה אם כן לעזוב אץ המצב הבסיסי והיות תחת אחריות .
חובת הציות לחוק כחלק מהחובה לקיים מוסדת צודקים
וולדרון טוען למעשה כי כל אחד צריך להשתייך למוסד השמירה על הצדק, הרי
שבכל טריטוריה יש מוסדות אפקטיביים כמו בתי משפט מחוזי, עליון.

לאנשים חיצוניים יש חובה לציית למוסדות צודקים אחרים, אך אסור להם
להתערב במוסדות אחרים.

וולדרון טוען שיש דרישה של צדק לקיים מוסדות צודקים הביקורת על דבריו :
שאלה מדוע מוסדות צודקים הם מוסדות המדינה, תשובתו היא שהגודל קובע,
מדוע יש צורך לשלם מיסים הרי ניתן לתרום מצרכים בסופר לנזקקים. באדם
לא יכול לקדם את הצדק באופן פרטי, חייבים מוסדות גדולים כמו המדינה.
רובין הוד לא בסדר – צריך ללכת לחו"ל.

שאלה מדוע מוסדות המדינה ולא ללכת לעקרונות ומוסדות בינ"ל , ולא לעצור
במדינה. תשובתו של וולדרון – לא יהיה אפקטיבי, צריך ללכת למוסד החזק.

ביקורת נוספת : הליכה למוסדות אפקטיביים לגבי האזרח, הם לא צודקים. מה
אפקטיבי וחזק צריך ללכת למוסדות עליונים בינ"ל.

מדינות חוקקו חוקים שמיישמים את תחולת חוקיה מחוץ לטריטוריה על מנת
שלא יוכלו לחמוק אנשים כמו הנאצים מעונש, שהרי המדינות עד כה הסתכלו
רק פנימה. ולכן צריך מערכת בינ"ל שתסדיר את העניין. איך אנו אמורים
כמדינה להתמודד עם זה, השאלה מה קורה עם החיילים הפשוטים שעלולים
להעצר. מה שקורה זו רדיפה למעשה, האנשים לא יוכלו לצאת מהארץ מחשש
למעצר, הדרך להתמודד עם זה חקיקת חוק ישראלי – אומר שמי שרודף חיילים
אזרחיים ולהטיל עליהם גם אחריות אישית.

שבוע הבא – חובות השתיכות , פרק מספרו של חיים גנץ.

יום שישי 15 מאי 2009

חובות ההשתיכות האסוסיאטיביות:

ראשי פרקים להרצאה :

חובות השתיכות / קהילתיות – הקדמה.

היגל

אדמונד ברק

דבורקין

ביקורת

אנרכיזם

על בסיס אוטונומיה

אנרכיזם פילוסופי.

תחולת חובות ההשתיכות :

מכוח השתיכות – למשל משפחה,

מכוח היות האדם יצור אנושי חלות עליו חובות.

מעצם זה שהאדם תופס סטטוס כל שהוא מביא על עצמו חובות.

היגל : ביקורתי כלפי המנסים להציג את החברה האנושית כמבוססת על חוזה וולנטרי, החברה האזרחית, חיי המסחר היא סביבה וולנטרית, מולה יש את הספירה של המדינה. מאחורי החובות הקהילתיות יש הגיון (המרצה לא הרחיב כאן)

אדמונד ברק – כתב ספר הרהורים על המהפכה הצרפתית. הפילוסופים והמשפטנים עוסקים באותה תקופה במהפכות. אדמונד ברק שביקר אותם, קבע כי הם המסיתים את ההמונים בצרפת. אותה תקופה היא תקופת ההשכלה – ההנחה מאחוריה אם אדם מתייחס ללגיטימיות של מוסדות משפטיים צריך להבין אותם בכח התבונה ואז ניתן לתת להם הכשר לגיטימי. ההבנה והתפיסה תעניק למוסדות הכשר. ברק התנגד למהפכה הצרפתית – לטענתו שהמהפכה לקחו את כל המוסדות ורצו להחליף אותם, לזרוק הכל לפח. יש כאן יהירות ולא מתחשבים בכל העבר והבניה שהיתה והקימה את המוסדות עד אותו זמן.

התפיסה של אותה תקופה היתה קהילה והחברה האנושית היא ייצור מלאכותי. ברק טוען כנגד זאת : הניסיון להשתית את החברה האנושית על הסכמה או צדק או עקרונות ספורים היא למעשה שרלטנות. לא יכול להיות שהחברה נוצרה ע"י אמנה חברתית ובהסכם. המוסדות החברתיים יותר מידי מורכבים מכדי להסביר אותם, או להבין אותם.

המוסדות החברתיים נבנים במאמץ של אלפי שנים, בסופו של דבר יש תבונה קולקטיבית המשתקפת בהן, החברה היא חוזה בין המתים לבין החיים ולבין אלו שלא נולדו. (שונה מהחוזה או האמנה שעליה דבר רוסו להקמת החברה)

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

ההתפתחות החברה היא תמיד על בסיס הדורות הקודמים.

ברק למעשה לא מסביר איך נוצרו חובות ההשתיכות אלא מציין שהם קימות. כמו שמשפחה לא בוחרים כך גם לא בוחרים עם.

ברק טוען כי ניתן לעשות רפורמות במידה, אך לא מהפיכה שמוותרת על כל מה שקדם לה.

בעיות בתיאוריה של ברק :

1. אין הסבר לגבי מהו המקור לחובה, אלא רק עובדה שהן קימות.
2. ההשוואה האנלוגיה בין משפחה (חובות השתיכות) לבין מדינה – אינה נכונה, במדינה אין היכרות בין כל האזרחים, ולכן אין כאן חובת השתייכות.
3. הבעיה עם החובות הקהילתיות שלאורך ההסטוריה החובות הללו הובילו להרבה דברים רעים. יש חובות רבות החלות כלפי המשתייכים קבוצת האם, ולא לאלו שהם מחוץ לקבוצה. למשל החובות של העם הארי כלפי אנשי האומה הארית הנאצים, ולא כלפי אחרים. כשהנצים כבשו שטח חדש התחילו לסווג את האוכלוסיות, הקבוצות אפשרו את הזוועות המוסריות להתעלם מהאנשים שנמצאים מחוץ לקבוצה. דוגמה נוספת משפחות פשע -

דבורקין – בספרו החוקים של האמפריות, חובת הציית לחוק מתבססת על חובות השתייכות. אם רוצים שהמשפט יהי לגיטימי. הארט טוען שתשלום מיסים לא יכול להיות כמו סיטואציה של אקדוחן המכריח אדם לשלם מיסים. דבורקין חושב שיוכל להציל את חובות ההשתייכות ודרך כך להסביר את חובת הציית לחוק, ואת זה שהמדינה אינה אקדוחן.

ישנם מס' תנאים ליצירת חובות השתייכות :

- ◆ קיום קהילה פיסית או קהילה רגשית.
 - ◆ צריך שתהיה קהילה אמיתית – כלומר קיום תחושות ורגשות של בני אדם אחד כלפי השני, רגש של אחריות כלפי השני, מחויבות מיוחדת רק לבני הקהילה, האחריות של בני הקהילה היא אחריות אישית ולא רק קולקטיבית, דאגה של בני הקהילה לחברי קהילה אחרים, והתנאי האחרון דאגה שווה לכל אחד מבני הקהילה, שלא יקרה מצב שבו דואגים רק לאחד האחים או מפלים משהו.
- אם כל התנאים הללו קיימים אזי הקהילה אמיתית.

לחובות ההשתייכות יש בעיית דורסנות, הבעיה מהי אותה קהילה ומה ההתייחסות לקהילות אחרות. דבורקין טוען שכדי להמנע ממצב הדורסנות כלפי אלו הנמצאים מחוץ לקהילה היא צריכה להיות צודקת גם כלפי חוץ, ולא רק כלפי פנים. כך שלקהילה הנאצית אין חובות השתייכות ואז לא צריך לציית להם.

הטענה הפמיניסטית : היא שהמשפחה עצמה אינה צודקת אינה שוויונית, לכן אם האישה במטבח, הרי שהמשפחה אינה צודקת ולכאורה גם כאן לא צריכים חובות השתייכות, ואין חובת ציות

דבורקין חושב שלא צריך הכרות אישית, מספיק שיש תחושת אחריות לחברי הקהילה האחרים. ההוגה חנה האריט טענה כי גם לאחר מלחמת העולם השנייה היתה כוונה של כל הנאצים להרגיש תחושה כללית של אשמה, כולנו אשמים, כלומר למעשה אף אחד לא אשם. דבורקין אומר שצריך חובות אישיות התחושות של האחריות האישית גם כלפי מי שאיננו מכירים אישית. אנחנו חייבים בחובות השתייכות גם כלפי אנשים שאיננו מכירים כמו דוד או דודה רחוקים שלא פגשנו אותם מעולם.

הביקורות כנגד דבורקין:

הקהילה עליה דבורקין מדבר לא קיימת המדינה המודרנית – אין אחריות בחברה המודרנית, כולם שונאים את כולם. אין דאגה לכולם, מעדיפים אחד עפ"ני אחר. דבורקין יענה כי אמנם הדברים הללו קורים, אך הפרשנות הטובה ביותר לפרקטיקה היא אותם דברים שהופכים אותם לקהילה אמיתית. למשל ישראלים בסין שהולכים ברגל שלושה ימים כדי להגיש עזרה לישראלית אחרת שנפצעה בסין, והגישו לה עזרה. דבורקין אומר ניתן את הפרשנות האופטימית אומנם בישראל נהוג לנהוג בפראות ולא לדאוג לכולם אבל המקרה של הגשת העזרה בסין, תוך כדי הקרבה למי שלא מכירים, היא הפרשנות החיובית לקיום הקהילה, הבלטת הצדדים החיוביים, הבעיה דבורקין עושה אידיאליזציה של החברה המודרנית, בחברה המודרנית יש הרבה ניכור, ואין באמת עזרה ואחריות הדדית.

הייתרון של התיאוריה של דבורקין : רולס וולדרון ניסו להציב את החובות הכלליות כשתייכות למדינה ספציפית, דבורקין בעצם מתחיל ממסגרת קטנה יותר משפחה, קהילה ומחיל אותם על החברה כולה.

הביקורת הנוספת : דבורקין מנסה להכניס את עקרונות הצדק שהם חיצוניים לקהילה, מנסה להימנע מחובות קהילה המתנגשות עם חובת הצדק האוניברסאלי. אם קיימת חובה המתנגשת עם הצדק (בהתנגשות בין עקרונות נהוג ליצור איזון) דבורקין לא רוצה להגיע לאיזון בין הפגיעה. ולכן מתוך חשש לאיזון בתוך החובות לקהילה הארית נאצית, דבורקין מכניס את שיקולי הצדק האוניברסליים – שהוא כמו נטע זר להשתייכות. הדילמה של הגרמנים חובה לקהילה או לצדק האוניברסלי, ואז בטבעיות הם פונים לקיים את החובה לקרובים אליהם ולא לעקרונות הצדק האוניברסלי המרוחקים מהקהילה שלהם.

יום שישי 05 יוני 2009

האנרכיזם -

ראשי פרקים לשעור :

1. אנרכיזם – כללי
2. וולטר בנימין "ביקורת של אלימות"
3. רוברט פאול וולף :
אורבניזם מטעמי אוטונומיה.
אנרכיזם פילוסופי
4. ביקורת
5. מסקנות

בתחילה לאנרכיסטים היתה דמות של פורע חוק, יש מס' דמויות של אנרכיסטים, המשותף להם המדינה היא מקור הרוע בעולם, המחשבה כי המדינה פוגעת החירות האדם ובחירות הפרט, המבנה משרת את בעלי הכוח והממון .

וולטר בנג'מין – יהודי, לימד פילוסופיה בברלין, השתייך לאסכולה שחושבת כי האנושות צועדת לכל מיני מקומות ולא לקידמה. התאבד בכלא הספרדי מחשש שיוסגר לגסטאפו.

טענתו במאמר "ביקורת של אלימות" : המדינה הליבראלית לא בוחלת לשימוש בכוח כדי להשיג את האג'נדה החברתית שלה. מטרתו חשיפת העמדת הפנים של המערכת הליברלית הדמוקרטית מחד טוענת כנגד שימוש באלימות, ומאידך עושה בו שימוש. המאמר נכתב לאחר כניעת גרמניה במלחמת העולם הראשונה, המנצחים נראו בעיניו כמי שכופים רצונם על המפסידים הגרמנים.

המערכת המשפטית אוסרת על אלימות של פרטים, מפתיע לכאורה מדוע המשפט לא מאפשר אלימות של פרטים גם למטרות מוצדקות. וולטר טוען כי המשפט למעשה רוצה לשמר את המונופול שלו על האלימות.

הכותב מחלק את האלימות למס' צדדים : אלימות מכוננת או מחוקקת – היא היוצרת את הסדר המשפטי, כמו מהפכה או חוקה, כולם נוצרו בכוח, גם זכות השביתה הגיעה בכוח. ולאחר מכן המדינה הבינה שיש עסק עם שימוש באלימות, וכדי להכיל את האלימות המדינה החליטה לאפשר זכות זאת. אלימות משמרת – כמו משטרה או חיילים שדואגת שהסדר יישאר כמות שהוא. גם חקיקת החוקים היא נגזרת של אלימות, ההצבעה על החוק מבוצעת תוך פשרות שנובעות מיחסי גומלין, נגזרת של כוח.

הפושע הסדרתי מעשיו יכולים להיות מזוועים יש משהו שמעורר עניין ואפילו התפעלות אצל ההמון והציבור הרחב, מה שמעורר את העניין הציבורי לדעתו

של וולטר בנג'ימין היא שמישהו מתמודד עם החוק.

מבחינתו אין טעם לרפורמות בחוק, כל מהלך כזה ייוסד באלימות וישומר ע"י אלימות. החוק מקור הרע, כל משטר וכל סדר משפטי הוא רקוב.

הוברט פאול וולף, בספרו משנת 69, שנקרא "בהגנה על האנרכיה" – ספר שהביא לכתיבה מרובה על מדוע רוברט טעה. הטיעון בספר שלו אם תהיה מדינה לגיטימית שבה יש לשליט זכות לשלוט ולאזרח חובה לציית. החובה הראשונית של כל אדם מעצם היותו אדם, היא להיות עצמאי ואדון למעשיו. המשמעות להחליט בעצמו מה לעשות. הנקודה שהחובה הראשונית הזו עומדת בסתירה לחובה לציית, לעשות דברים בגלל שהחוק הכריח אותי לעשות אותם זה לעשות אותם מהטעם הלא נכון, האדם צריך להחליט בעצמו – האנרכיזם הוא מטעמי אוטונומיה, אין מדינה לגיטימית החובה הראשונית להיות אוטונומי, מדינה כזו בהגדרה סותרת את החובה הראשונית של האדם.

רוברט מניח למעשה את תורתו של קאנט, האדם יקבע את החוקים שלו ואת המסגרת שלו.

הסיבה לכך שכל מדינה לא לגיטימית היא באוטונומיה של האדם.

רוברט טוען כי האדם המוסרי הוא האנרכיסטי, ולקראת סוף הספר הוא קובע שני מרכיבים:

דבר ראשון – כל המדינות לא לגיטימיות, החובה לציית לחוק היא מנוגדת לחובה להיות אוטונומי.

דבר שני – אין חובה לזרוק ממשל לא לגיטימי, אין צורך לצאת למסע הרג והרס, צריך להתייחס למדינה כמו לבריון מועיל, כל עוד מועיל – תלך איתו, כאשר אינו מועיל אזי יש חירות להתנגד לו.

הטענה האנרכיסטית האחרת היא: שצריך להרוס הכל, כל מה שיתוקן ויעשה מחדש יהיה ללא לגיטימיות באותה מידה, אין מקום להשלים עם הקיים. קביעה שאינה מקובלת על וולטר, שנותן למעשה את האפשרות לחיות בתוך המצב הקיים ולהתנגד רק כשאינו מועיל.

לדעתו אין חובה לשלם מיסים, אבל צריך לשקול: אם המס ישולם אולי יתנו יותר לנזקקים, יש כאן שיקולים שצריך לשקול אולי לא כדאי לא לשלם את החוק, כי אפשר להיענש. כל המדינות לא לגיטימיות אבל אין חובה להתנגד להן – זהו האנרכיזם הפילוסופי.

הביקורות על הטיעון של וולף:

הביקורת של חיים גנץ – המדובר באנרכיזם מניר בכל מקום שהאנרכיסטים יבצעו בדיקה האם לציית לחוק, בסופו של דבר יעשו מה שהחוק אומר. מכיוון שהדברים נשקלים באופן עצמאי והמסקנה שלהם תהיה כמו זו שדורש החוק, גם בשל אי היכולת להתחמק מהחוק, או בשל היות המטרה מוצדקת מוסרית.

האוטונומיה מצד אחד יש חובה לציית לחוק, ומצד שני היא מתנגשת עם חובות מוסריות אחרות. השופט רואה את האנשים שהגיעו לדין לפניו, החוק יכול להגיד דברים שאינם צודקים ואז נוצרת התנגשות. גם אם יש חובה לציית לחוק, היא אינה מבטלת את האוטונומיה, האיזון בין חובה לציית לבין שיקולים וחובות מוסריים אחרים יבצע האדם עצמו, יש כאן מוטיב אוטונומי האדם יחליט האם לציית לחוק או לא. האוטונומיה היא להחליט אם יש חובה לציית לחוק או לא.

אפשר להגיע לאנרכיזם פילוסופי גם ללא דרך של טעמי אוטונומיה. חיים גנץ אומר בספרו כי האנרכיזם מבלבלים בשכל, החובה לציית לחוק בנויה על הסכמה, או הגינות, וכל אחד מהטיעונים לא נותן מענה מלא, אלא מוכיח את האנרכיזם הגינות הסכמה תועלתנות לא עובדים לא מבססים את החובה לציית לחוק. ולמעשה רק אנרכיזם נשאר.

בענייננו ברקע הצדקת המדינה עומדת האינדיבידואליזם, והחרות. עפ"י האנרכיזם אין צורך לעשות זאת.

החובה לציית לחוק – לכל חוק, בלי קשר אם הוא מוסרי או לא, צריכה להיות חובה כללית לכל האנשים בטריטוריה. אם אדם נשבע לציית לחוק הרי שאין בעיה, ברור לכול שהוא יציית לחוק.

יום שישי 12 יוני 2009

מרי אזרחי -

ראשי פרקים :

מרי אזרחי - כללי + היסטוריה.
מאפיינים
המאמר של רולס
תנאים לאי ציות אזרחי.
מאפיינים

ההנחה המרכזית בדיון שלנו עכשיו - יש חובה לציית לחוק, והאם ניתן להצדיק במקרים מסוימים אי ציות לחוק. הצדקת מרי אזרחי - היא רק אם אנחנו מקבלים את החובה לציית לחוק.

מרי אזרחי בפוליטיקה הישראלית, מרי אזרחי הוא נגד הקונצנזוס. מרי אזרחי מותקף מימין ומשמאל. ההוגים אותם נלמד טוענים כי יש אף לעודד זאת.

אין הגדרה מוסכמת למרי אזרחי - civil disobedient

הנרי דיוויד טורו - לא הסביר מהו מרי אזרחי, אלא קבע מה הוא עושה, סרב לשלם מיסים לממשלה שמקיימת עבדות.

מהטמה גנדי - שהטיף לאי אלימות, אבל לא צריך להישאר פסיביים צריך לנקוט במרי, אי ציות אזרחי - מובחן מאי ציות פלילי. המשתמש באי צימות אזרחי - לא יחזיק בנשק. אי ציות אזרחי הוא אי ציות לא אלים. אי ציות משמעו - אי שיתוף פעולה עם הרע. מוכנות לקבל את העונש על המעשה שביצע, אי שיתוף הפעולה.

מרטין לותר קינג - בתקופת ההפרדה בין שחורים ללבנים. למרות התיקון בחוקה שקבע שוויון בין שחורים ללבנים, ביהמ"ש קבע שווה אבל נפרד, משמעו שווה. תנועת שוויון הזכויות באה"ב ניסתה להפר את חוקי ההפרדה - עלו לאוטובוסים לבנים. מרטין לותר קינג נכלא בברמינגהם ומתוך הכלא שלח מכתב בו הסביר כי אי צדק בדרום משפיע על הכל, אי הציית האזרחי מונע גם מהשקפה דתית, הטהרות בדיקה פנימית. כמו מהטמה: בעד קבלה של העונש, ואי אלימות.

גם בתקופת מלחמת וויטנאם היה אי ציות.

המקרה של סוקראטס - יש הטוענים כי המרי האזרחי הראשון היה של סוקראטס, סוקראטס למעשה ציית לחוק האם לברוח או להישאר לציית או לא לפס"ד, סוקראטס ציית. סוקראטס ציין שרדפו אותו, לטענתו מכיוון שבעבר נדרש להוציא להורג בזמן המהפכה באתונה. אם מסתכלים על כך - יש כאן מרי אזרחי. הדיון בקריטון נסב סביב לחובת הציית לחוק, ולא בהנחה שיש חובה לציית לחוק, אלא יש חובה לציית והאם יש מקרים בהם ראוי שלא לציית

מרצה: דר' שוקי שגב

סטודנט: אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

לו באמצעות מרי אזרחי.

לגבי האנרכיסטים – אין סוגיה של מרי אזרחי, מכיוון שאין חובת ציות. רק מי שעונה על השאלה יש חובה, האם קיימות נסיבות מסוימות בכל זאת יהיה מוצדק להפר אותו.

מהפכה למול מרי אזרחי :

יש ציר סקאלה בקצה אחד – מהפכה חריפה יותר, ובקצה השני – מרי אזרחי. מטרת המרי היא לא שינוי המשפט, מהפכה רוצה לשנות הכל מתחילה ועד הסוף. המרי לא שואף את יסודות המשטר רק שינוי של החלק הנתפס כבעייתי. לשנות חוקים או התנהגויות ספציפיות, למשל את ההתנתקות. ככל שהמרי האזרחי מערער על כמה שיותר הסדרים חוקיים כך הוא עובר לקצה המהפכני של הציר. ככל שמנסים לשנות יותר הסדרים באמצעות סירוב או אי ציות, עוברים למהפיכה.

מרי אזרחי – אף אחד לא צריך לעשות דברים נגד מצפוננו, המרי הוא אי ציות מטעמים מצפוניים או עקרוניים. פילוסוף אחר "בדו" – אי הציות נובע מ"מטרה טובה"

ציר התנהלות גורמי המרי האזרחי : הציר מתנהל : מצד אחד אינטרס אישי, אחר"כ טעמי מצפון ובקצה השני : סירוב על בסיס ערכי צדק ציבוריים. הכוונה שלנו אי הציות במרי אזרחי לא מבוסס על אינטרס אישי, בתוכו נכלל גם מצפון אלא על עקרון ציבורי.

המרי האזרחי עולה בתוך שלטון דמוקרטי צודק, אם כך כיצד התופעה הזו מתקיימת ? גם במשטרים לא דמוקרטיים ניתן לנקוט במרי אזרחי.

הכתיבה על מרי אזרחי נעשית בד"כ משלוש זוויות :

1. פרקטיקות מסוימות האם הן מרי אזרחי – כמו מרטין לותר או מהטמה.
2. מתי ניתן להצדיק מרי
3. בחינת תפקיד המרי האזרחי – הפיכת החברה לצודקת יותר או דמוקרטיית יותר

מאפייני המרי ההאזרחי :

1. אי ציות – התנהגות לא חוקית עקרונית. נובע מעקרונות מסוימים. העלמת מס לשם רווח אישי – איננו מרי אזרחי.
2. המרי מתחיל מהפרת החוק – התנהגות בלתי חוקית, יש להבחין בין אי ציות ישיר – יש חוק שאותו רוצים לשנות, המרי האזרחי כנגד החוק שאותו רוצים לשנות כמו עלייה לאוטובוסים ולשבת במקום של הלבנים (מרטין לותר קינג), לעומתו אי ציות עקיף – החוק שמסרבים לו הוא לא החוק אותו רוצים לשנות למשל הנרי דיוויד טורו לא שילם מיסים למדינה שתמכה בעבדות. במקום שבו קשה להפר את החוק אותו רוצה לשנות, למשל אי ציות למדיניות החוץ של המדינה קשה לבצע באי ציות ישיר.

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

3. קבלת לגיטימיות המערכת – מי שמבצע מרי אזרחי, מקבל את הלגיטימציה של המערכת, אסן לא למעשה מבצע הפיכה.
4. קבלת העונש – מי שמבצע את המרי האזרחי, מגיש עצמו לקבלת העונש, קשור ללגיטימיות של המערכת. קבלת העונש עדיין קוראת תיגר על המערכת, כי המערכת לא מצהירה כי אדם יוכל לרצוח בתנאי שישב במאסר עולם.
5. ציבוריות – נעשה בציבור ולא בהיחבא, בפרהסיה. מה שנעשה בהחבא הוא לא מרי אזרחי.
6. אי אלימות – עפ"י רוב פגיעה פיסית באנשים ההנחה היא אלימות. אם שוטר מפעיל כוח מופרז ההתנגדות מוצדקת, התנגדות לכוח סביר לא מוצדקת.
7. פניה לחוש הצדק של הציבור – המאמר של רולס.

הספר של רולס, "תיאוריה של צדק" – מה הכללים של מדינה כדי שתהיה מוסדרת היטב. כיצד מגינים על קריטריון הצדק. רולס יוצא מההנחה שחברה מודרנית מתבססת על פלורליזם של תפיסות טוב שונות. תפיסת טוב – מהם החיים הטובים. ליהדות לאיסלאם, לנצרות לכל מיני תאוריות אחרות יש תשובות מהם חיים טובים. רא ניתן להשתית את מוסדות החברה על תפיסת טוב ספציפית כי זה לא הוגן כלפי אחרים ולכם צריך מכנה משותף – הם עקרונות הצדק. הצדקה ציבורית וניטראלית. ציבורי – מכיוון שעקרונות הצדק צריכים להיות משותפים לכולם וניטרלי כי לא מסתמך על תפיסה ספציפית. העקרונות יהיו אם כם: הזכויות והחירויות השוות. והשני עקרון ההבדל – כל סטייה מהשוויון צריכה לפעול לטובת הקבוצה החלשה ביותר. על בסיס שני עקרונות אילו מקבלים את החוקה, הם העקרונות המנחים. על גישה זו יש ביקורות האם יש עקרונות שהם מכנה משותף או לא? ישראלים למשל מתנגדים לכך כי הם רואים את המפריד ולא המשותף. המכנה המשותף הוא הנמוך ביותר – סעיף הנכלל בביקורת. רולס טען כי לכאורה מכיוון שהמשטר הוא הצודק ביותר: לכאורה לא יהיה מרי אזרחי, אבל המוסדות המתקיימים מנהלים תהליכים שלא מובילים לתוצאה הצודקת ביותר, המרי האזרחי הופך את החברה ליוצרת צודקת, איזורי האי צדק יתקנו בעזרת המרי האזרחי.

המרי האזרחי עצמו יהיה מושתת על עקרונות הצדק ולא על בסיס תפיסה סקטוריאלית.

פציפיסטים – אינם חלק מהמשוואה כי עקרונות הצדק נהנים מההצדקה הציבורית של המדינה לשימוש בכוח. לפציפיסט אין הצדקה המקושרת לכלל הקבוצות האחרות. התנגדות לגיוס לצבא בשל אמונה פציפיסטית אינו מרי אזרחי, שבהו סירוב מטעמי מצפון, אבל לא מכיוון שהוא יהפוך את החברה לטובה וצודקת יותר.

אי הציות מבוסס על חוש הצדק הציבורי – ההתנתקות לכאורה לא טובה בגלל שהיא מנוגדת לעקרון של צדק ציבורי. מבחינה נורמטיבית צריך לפנות לכלל הציבור ולא רק לסקטור מסוים.

פיטר סינגר – כתב ספר "שחרור החיות" בספר דיבר על זכויות לחיות, נושא שזוכה לתאוצה בעשורים האחרונים. פיטר מבקר את רולס. במשוואה של רולס אוהבי חיות לא נמצאים במשוואה, עקרונות הצדק מופנים כלפי אנשים ולא כלפי בע"ח, אוהבי בע"ח טוענים כי יש להם זכויות וצריך לתמוך בה. עקרונות אי ציות צריך להיות מושתת על עקרונות הצדק הקיימים לא מאפשרים פעילות של ארגוני בע"ח, המנסים לבטל את ההתנהגויות של האנושות כלפי בע"ח שבעיניהם נראית כמו רצח עם, או פשעים כנגד האנושות.

החובה לציית לחוק - שיעור 11

חזרה למבחן

בשיעור הראשון – עסקנו בהקדמה. דיברנו על הפרות חוק ועל זה שהפרות חוק זה אינו דבר נדיר. כמו כן, עסקנו בסוגים של הפרות חוק: הפרות מאינטרסים אישיים והפרות חוק אידאולוגיות, ובהפרות חוק אידאולוגיות – זה מעניין יותר מהפרות חוק על רקע אישי. ניסינו להבין למה יש הפרות חוק – איך זה קורה שבחברה מודרנית ודמוקרטית יש הפרות חוק, והדבר הזה יוצר מחלוקות ושסעים. ואז אנשים שרוצים שאנשים אחרים יאמצו את התפיסה שלהם – פונים להפרות חוק.

היו שאלות מקדמיות – מהו החוק? יש שתי גישות – גישת משפט טבעי וגישה פוזיטיביסטית. עבור משפט טבעי – זה חוקים צודקים ועבור פוזיטיביסט – עבור חוקים נאכפים בלבד. נקודה נוספת אליה יש לשים לב זה הטרימינולוגיה – האם יש **חובה** לציית לחוק. מהי המהות לציית לחוק? וכאן יש מספר מאפיינים – דבר ראשון כששואלים האם יש חובה לציית לחוק – זה חובה מוסרית. חובה משפטית ברור שיש – אבל השאלה היא מה קורה מבחינה מוסרית. השאלה הזאת היא שאלה מוסרית ולא משפטית.

דבר נוסף – החובה לציית לחוק היא כללית וצריכה לתפוס את כולם – כל מי שנמצא בטריטוריה. זאת חובה של כולם. עוד היבט של החובה לציית לחוק זה שמדובר כלפי אזרחים אחרים. היום אף אחד לא מדבר על חובה לציית לחוק כלפי אלוהים. זה כלפי משהו – והמישהו הזה הוא ה-Fellow Citizen. מאפיין שתמיד מתבלבלים בו הוא העובדה של חובה לציית לחוק אינה נשענת על איסורים מוסריים ספציפיים. אנחנו מחפשים הסבר למה אנחנו צריכים לציית לכל חוק באשר הוא חוק ולא רק לחוקים שיש מאחוריהם איסור מוסרי ספציפי. סעיף 300 קובע איסור על רצח. תאוריות מוסר הכי בסיסיות שיש יגידו שאסור לרצוח. להשעין את החובה לציית לחוק על איסורים ספציפיים – סעיף 300 נתמך באיסור מוסרי. המקומות שבהם רואים את החובה לציית לחוק במקומות שבהם אין חובה מוסרית. Mala Prohibita. ההסבר לחובה לציית לחוק זה לא בגלל שהחוק הוא מוסרי אלא אנחנו מחפשים הסבר כללי שמדבר על ציות לחוק באשר הוא חוק. בשיעור הראשון דיברנו גם על הדעה הרווחת בציבור ומקומה. ברגע שיש שולטים ונשלטים יש **הכרה שקרית** – וחשוב להכיר את המושג הזה. מגיל צעיר נוטעים את החובה לציית לחוק- אבל העניין הוא שהתחושות שחייבים לציית לחוק אלה תחושות שחייבים לבדוק אותם לעומק. בשיעור השני – התחלנו לעסוק בקריטון – והגיבור הוא סוקרטס. חייבים לשים לב שם לנקודת ההתחלה – ולמה מלמדים את קריטון? כיוון שבהנחת המוצא של קריטון יש תפיסות שלא תואמות את התשובות של סוקרטס. וכשאפלטון כותב את קריטון – מה שרווח זה **נטורליזם פוליטי** (יש שלושה סוגים – הסמכה אלוהית, דרוויניזם חברתי ותאוריית סנקציה של מחוייבות) – וחשוב להבין מה הגישה הזאת אומרת. הגישה של הנטורליזם הפוליטי אומרת, שאדם כדי להבין מיהו אדם, חייבים לחשוב עליו ביחסים של כח, סמכות, שליט ונשלט ואי אפשר להבין מי זה היצור הזה בלי לחשוב עליו בקונטקסט פוליטי. כל התפיסות האלה הן נטורליזם פוליטי – זהו המצב הטבעי של אדם, ואם זה מצב טבעי – לא צריכים להסביר כלום. המלך הוא שולט – כי אלוהים הסמיך אותו לשלוט, ואי אפשר לפקפק בזה, וזה נובע מהסדר הפנימי של העולם. דרוויניזם חברתי – אומרת שאם אדם הגיע לעמדת כח הוא כנראה טוב יותר; ותאוריית סנקציה של מחוייבות אומר שמי שיש לו כוח ויכול לתת לך סנקציה – אתה

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

חייב לציית לו (דוגמת האקדוחן). אנשים לא אוהבים היום את הנטורליזם הפוליטי. וברגע שמבינים איפה הנטורליזם הפוליטי נמצא – מבינים שבקריטון המדינה היא מלאכותית וגם סמכות פוליטית היא מלאכותית ואם זה משהו מלאכותי, אז צריכים להראות היגיון בה וצריכים להראות הסבר למה לאדם שווה להכנס למדינה, ואילו יתרונות יש בה... זה מה שעומד מאחורי קריטון. והתשובות של סוקרטס הן שיש שם את טיעון ההסכמה – וההסכמה היא הסכמה שבשתיקה. מוציאים את הנערים המתבגרים לכיכר העיר ואומרים להם שאם הם נשארים – הם צריכים להסכים. אחרי זה יש את טיעון התוצאות, ואחר כך זה יש את טיעון הכרת התודה. איך אתה מעיז לא לציית למדינה, כאשר להוריק תמיד צייתת? יש גם את הפרשנות הקהילתית האסוסיאטיבית – חובות של השתייכות. יש קשר מיוחד עם המדינה.

בשיעור השלישי – חילקנו את הטיעונים של החובה לציית לחוק ל-3 משפחות: יחסי גומלין, חובות טבעיות וחובות של התחייבות. יחסי גומלין – מתחלקות להסכמה והגינות. והחובות הטבעיות – מתחלקות לתועלתנות ולצדק. ובפועל מפה אנחנו נעבור משפחה משפחה. יש לשים לב להבדלים בין המשפחות השונות כי ההבדלים בין המשפחות הולכים להיות היתרונות של כל משפחה והחסרונות שלה ביחס למשפחה אחרת. היתרון הגדול ביותר של **יחסי**

הגומלין זה שהחובות הן וולנטריות ומיוחדות. אנשים מסכימים לציית, מקבלים מהמדינה וכיוצ"ב. הוולנטריות זה הסוד הבולט במשפחה הזאת. מצד שני, הקשר או החובה היא חובה ייחודית ומיוחדת – זה ייקשור אדם מסויים עם

המדינה המסויימת. וזה נובע מהיחסים הוולנטריים שאדם מקיים עם המדינה. במקרה השני, חובות טבעיות **אינן וולנטריות** – אם המדינה יש לה את הייחוד של קידום צדק/תועלת, אז כל אדם באשר הוא אדם נדרש לציית למדינה.

החובות הטבעיות סוחפות. ואם זה לא וולנטרי (לא קשור לרצון) וזה חל על כל אדם באשר הוא אדם – זה יתפוס את כולם. אבל כאן – נוצרת בעיה אחרת: **זה לא מיוחד** – רכיב הייחודיות לא בולט כאן. אין כאן חובה לציית לחוקים של

המדינה שלך. החובות הטבעיות חלות על כל אדם באשר הוא אדם. אפשר להיות בטוחים שהבעיה היא להגיד שהחובה הזאת מסבירה קשר ייחודי בין אדם לבין המדינה שלו. וזה רק מעצם ההבנה של חובות טבעיות. זה אינו מאפשר לקשור את הישראלים לישראל ואת האמריקאים לארה"ב.

הקבוצה השלישית, הוא **חובות של השתייכות** – שהן **לא וולנטריות**, אבל **מיוחדות**. עצם זה שיש קשר מסויים ומיוחד בין אנשים – זה מה שמביא את החובה, וזה יחול רק על אלה שמקיימים את הקשר. לזה עוד יהיו בעיות. מה

הבעיה פה? – המשפחה הזאת לא ממש טוענת את הנחת המוצא של הקורס – שכן הנחת היסוד היא שאדם הוא אינדיבידואל וצריכים להסביר לו למה נכון שהוא יכנס למדינה. וזה היה למעשה הנחת המוצא שהיא מנוגדת לנטורליזם הפוליטי. אבל חובות ההשתייכות מניחות את החובה **מעצם קיומו של קשר**.

הקבוצה הזאת היא לכאורה סינטזה בין המשפחה הראשונה והשנייה (יחסי גומלין, חובות טבעיות). אבל בפועל היא **לא מקיימת את תנאי היסוד**.

מה מאפיין את המדינה המודרנית? – חשוב כדי להבין את הלגיטימיות של המדינה במובן של המדינה כפועלת אך לא דורשת ציות. וזה לגיטימיות ברמה מאוד נמוכה. העניין הוא שכל המדינות שקיימות היום דורשות ציות – בין אם אתה נהנה מהמדינה או לא. המטרה היא להביא אותנו למסקנה שאנחנו לא מחפשים רק זכות של השליט לשלוט במובן של חירות, אלא זכות שהיא חזקה של השליט לשלוט, שמול זה עומדת החובה של הפרט לציית. כדי שמדינה תהיה לגיטימית, אנחנו חייבים להראות שבאמת יש חובה לציית! אין מדינה

שנותנת בחירה האם לציית כן או לא. המדינות שקיימות היום דורשות כולן לציית ולדרוש לציית זה בעצם אומר שיש חובה לציית.

תאוריית ההסכמה – היא חלק ממשפחת יחסי הגומלין. לגבי תאוריית ההסכמה יש הרבה דברים שהם לא באמת הסכמה. "הסכמת הרוב" – הרוב קובע ומסכים. אבל זאת לא דוקטרינה הסכמית אמיתית, כי המיעוט לא הסכים! אך יכול להיות שמחייבים את המיעוט למרות הוא לא מסכים. גם הסכמה היסטורית אינה הסכמה אמיתית, כי זה שהאבות הסכימו להכרות העצמאות, אין זה אומר שאנחנו מחוייבים גם כן לזה. ובסוף – זה שבריונים מסכימים על משהו – אין זה אומר שכולם מסכימים. זה משאיר אותנו עם הסכמה אמיתית. יש הסכמה אישית אמיתית, ויש את כל השאר. כשמישהו אומר שאדם סביר היה מסכים – הוא לא באמת טוען טיעון של הסכמה אלא טוען טיעון של היגיון, שיוויון, חופש – אבל לא הסכמה. רופא שמטפל בפצוע מחוסר הכרה מתאונת דרכים – זה הסכמה היפוטטית – כי הוא כאילו "היה מסכים" לטיפול. אבל זה לא הסכמה! ומה שאנחנו נשארים איתנו זה הסכמה אמיתית (לזכור את הקלפים של דבורקין). ואז או שיש הסכמה מפורשת או הסכמה שבשתיקה. אם אדם הסכים מפורשות למדינה (כמו ששרים נשבעים). הסכמה מפורשת היא הסבר מצויין אבל **אין אפשרות להוכיח** – למעט אוכלוסיות מפורשות – כמו של שרים או שופטים. אבל גם חיילים, שלכאורה נשבעים, זה לא באמת וולנטרי.

מבחן מועד א' שנה שעברה:

העברת בקבוקים למיחזור: צריכים להסביר להוברט האם הוברט צריך להשלים את המשימות שלו. יש בית ספר שאוסף בקבוקים ויש חלוקה של הנטלים וההנאות, ג'ון נבחר ברוב קולות והוא מחלק והשאלה היא האם יש חובה. עכשיו מה שצריך לעשות זה לעבור על כל החומר: חובה מכח הסכמה – האם היתה הסכמה מפורשת של הוברט – לא ברור. לגבי דוקטרינת הסכמת הרוב – או שמא הסכמה שבשתיקה מעצם ההשתתפות בהליכים שהביאו לבחירתו של ג'ון או מכך שהוא תלמיד בבית הספר. אותו הוברט התעורר עכשיו בסוף – ואולי הוא לקח קודם לכן חלק בהליכים דמורקטיים ואז זה הסכמה בשתיקה. היה צריך לדבר על זה שמדובר בכלל בקטינים והאם יש להם אחריות בכלל – והאם אולי זה משהו שהוא חובה מעצם היותם בית ספר. הטיעון הבא הוא טיעון של הגינות – ואם יש פרוייקט אז הוא שיתופי. פרוייקט משותף, הנאות (האם יש כאן בכלל???) – סיפוק של תרומה לחברה, חוסר חריגות. בטיעון ההגינות יש לשים לב שיש כאן מרכיב וולנטרי – שאינו ברור באירוע. כשדיברנו על הגינות, הבעיה המרכזית שבטיעון זה (ג'ון סימונס) = כדי שיהיה טיעון של הגינות אנחנו חייבים לקבל את ההנאות בצורה וולנטרית. מה הבעיה פה? שמן הסתם הוא אינו וולנטרי. ואז הטיעון של ההגינות אינו עובד. ועכשיו עוברים לחובות טבעיות – חובה מכח תועלת ← יש פה 2 אופציות: לבצע או לא לבצע וצריכים לבחון את התועלת בכל אחת מהדרכים. אחרי זה עוברים לחובה טבעית לקדם צדק. פרוייקט של איסוף בקבוקים – זה מוסד שהצדק דורש את הקיום שלו או לא דורש? החובה לציית, יכולה להגזר לפי רולס ווולדרו – מתוך קידום צדק. הנקודה המרכזית שהיה לשים אלי לב זה האם פרוייקט של איסוף בקבוקים, בהנתן זה שהחלוקה צודקת, זה משהו שהצדק דורש כזה פרוייקט. החובה האחרונה היא החובה הקהילתית (חובות של השתיכות) – וחשוב לוודא פה שאנחנו מעלים את זה שהוא תלמיד בית ספר, ואם בית הספר נטל על עצמו מחוייבות אז כל אחד שהוא תלמיד מחוייב לקחת חלק בפעילויות של בית הספר. דבורקין אמר שאם לא מתייחסים ביחס שווה לכולם – אז אין חובות

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

קהילתיות. אבל אם הפרוייקט היה גביית דמי חסות מהגנים??? חובות קהילתיות זה יפה אבל יש בעיה עם קהילות שדורסות קהילות אחרות. כל האירועים תמיד ידברו על הסכמה, פרויקט או דברים אחרים – שתמיד צריכים להפעיל את כל האלגוריתם.

מה לקרוא בסילבוס?

- 1.א
- 2.ב
- 5.ד
- 8.ד
- 10.ה
- 13.ז (קטע קצר)
- 21.ט
- 29.יב

יום שישי 26 יוני 2009

מרי אזרחי – המשך :

הספר של רולס – מתרכז בשאלה מהי חברה סדורה היטב, חברה צודקת. האם בתוך חברה מתוקנת יכול מרי אזרחי יכול להיות מוצדק? מרי אזרחי במדינה טוטאליטרית הוא צפוי ומובן, אך מה דינו של מרי אזרחי במדינה מתוקנת / סדורה היטב עדיין נוכל להצדיק מרי אזרחי?

התשובה של רולס : כן גם בחברה צודקת יש תפקיד למרי אזרחי. הדיון של רולס מדבר על אי צדק פנימי, לא שואל האם מרי אזרחי מוצדק בשל אי צדק שנגרם לאנשים מחוץ לחברה? למשל למדינות עולם שלישי או אוכלוסיה אחרת? הקונטקסט שלו הצדקת מרי אזרחי על בסיס אי צדק פנימי שיש בחברה. אי צדק שהקהילה גורמת לפרטים בתוך הקהילה.

לרולס יש שני עקרונות צדק :

הראשון – חלוקה שווה של זכויות וחובות – עקרון מקובל.
עקרון שני – חלוקת משאבים וטובין בחברה צריכה להתבצע עפ"י עקרון ההפרשיות, עקרון ההבדל. כעקרון הנכסים יחולקו בשוויוניות, אלא אם סטייה מאי השוויון משפרת את הקבוצה החלשה ביותר. הסטייה מהשוויון תתאפשר רק אם היא משרתת את הכלל. יש דברים שלא ניתנים לחלוקה, אך כאשר השאלה מה האדם השיג בזכות מה שקיבל מהאל – ניתן לחלוקה. למשל שחקן כדורסל מוכשר וגבוה שמשחק כסף רב, לכאורה ניתן לקחת את שכרו ולחלקו לחלשים בחברה, מכיוון שכל הישגיו נוצרו כתוצאה ממה שקיבל מהחברה בה גדל. קשה לבדוק הפרות של עקרון ההפרשיות – האם כל אי שוויון במשק משפר את מצב החלשים בחברה, דבר קשה להוכחה. מכיוון שכך רולס טוען כי מספיק שעקרון ההפרשיות יהיה מונח בבסיס החברה.

לכאורה שני העקרונות יכולים לדור בכפיפה אחת רק בתיאוריה וקשה יותר במעשה, מחד חלוקה שוויונית ומאידך חלוקה עפ"י קריטריון ההפרשיות.

התנאים למרי האזרחי :

1. הפרה ברורה ומהותית של עקרונות הצדק : לא על כל דבר מבצעים מרי אזרחי, אלא רק אם ההפרה תהיה ברורה ומהותית. מאוד קשה לדעת מתי עקרון ההבדל מופר או לא, רק כאשר נהיה בטוחים בהפרת עקרונות הצדק. אם בחברה צודקת יש עדיין איזור של אי צדק קטן ולא גדול ואפשר יהיה לפנות למרי אזרחי – שהוא למעשה המכשיר הקיצוני ביותר. אם כך נשארים איזורי אי צדק לא גדולים, ולכן לא יטופלו. החברה תמיד תתנהל בקרבה לצדק ולא בצדק מושלם.
2. פניות נורמאליות לתקן את העוול באמצעים חוקיים ותום לב, נעשו ונכשלו : נעשו פניות לחברה לתקן את אי הצדק. למשל יש עוול במשרד הרישוי, האזרח פונה לשר ולא משנה את העולה, פונה למבקר המדינה לכנסת ולבג"צ – ואם אין עדיין מענה והעוול נשאר הפניה למרי האזרחי

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

תגיע בצדק. רולס טוען כי מהפכה תגיע לאחר מרי אזרחי, המהפכה נוהגת באלימות.

3. ניתן לנקוט במרי אזרחי רק כאשר ברור שתוצאתה לא תהיה אנרכיה והרס מסגרות החברה- בחברה הקרובה לצודקת יש חשיבות לשמר את המערכת ואז אין לנקוט במרי אזרחי שיוביל להתנתקות של המערכת כולה. כל עוד לא כל הקבוצות ינקטו ביחד מרי אזרחי, המרי האזרחי יהיה מוצדק רק כאשר מראש יודעים שהוא משמר את המסגרת. מותר שפעילי ימין יקיימו מרי אזרחי, או פעילי שמאל או חרדים וכד'. אך לא כולם ביחד.

גם למרי אזרחי יש כללים וצריך לשמור עליהם כדי שיהיה מוצדק.

מאפייני המרי האזרחי :

- ◆ מרי אזרחי הוא ציבורי ופוליטי, נעשה בפרהסיה.
- ◆ פונה לחוש הצדק של הציבור
- ◆ מתבסס על בסיס העקרונות שהציבור מקבל או צריך לקבל.

למשל חרדים שמפגינים נגד פתיחת חניון – השאלה אם עושים זאת על בסיס עקרונות רחבים וכלליים או ערכים הקשורים למגזר שלהם.

יש הבדל בין מודוס ווינדי לבין קונצנזוס חופף : OVER LAPPING CONCENSUSE מודוס וונדי – משתפים פעולה עם אחר, כי משרת את יחסי הכוחות, לדעתו של רולס שיתוף פעולה שיישבר מכיוון שבנוי על יחסי כוחות ואינו נובע מערכים עמוקים יותר. מאידך כשיש קונצנזוס חופף, ההסדרים לא ישתנו כאשר יחסי הכוח ישתנו, מכיוון שיחסי הכוח לא היו בבסיס ההסכמה. כאשר שיתוף הפעולה לא נובע מערכים עמוקים, אזי כל צד בוחן את הגבולות על מנת לנסות ולהביא לתנאים טובים יותר עבורו.

- ◆ קבלה של העונש : קבלת לגיטימיות המערכת, לא מערערים על המערכת – הביקורת שהועלתה כנגדו אם מקבלים את העונש אזי תתקיים פגיעה במרי למשל קבוצת אזרחים המשחררת חיות מעבדה, אמן כולם יעצרו הרי שהמרי ייעצר, ולכן הם לא מוכנים ללכת למאסר ולקבל את העונש.

המשך חזרה לקראת המבחן :

הסכמה שבשתיקה – למעשה יהיה קשה לדעת במה מתבטאת ההסכמה שבשתיקה ומה תוכן ההסכמה, הכל ניתן בנסיבות לא מפורשות אלא גם מתייחס לדברים נוספים, למשל התגוררות, הבעיה איך מסכימים ולמה. הנושא הותקף ברכיב האם יש וולנטריות בזה שמתגוררים. נקודה חשובה : הזכאות להציג בחירה בין א' לב'. למשל מי נתן למדינה זכות לתת אופציות בין מגורים לבין עזיבה מה זכות המדינה להציב בפני האדם מס' חלופות ? למשל מי נתן למדינה זכות להמית נדון למוות ולשאלו אותו אם רוצה זריקה או כסא חשמל.

בדיני חוזים קיבול בשתיקה – אינו תופס.

למשל איך נבחין בין הצעה לאיום, מבנה המשפט זהה אם אזי אם החוק היה רק בבחינת הצעה והיה נותן רק זכויות אזי אין בעיה בקיבול של שתיקה, אבל יש גם חובות ואז זה כמו מצב של איום. המצב טרום ההצעה או טרום האיום, האנשים יעדיפו לעבור למצב של הצעה – רק מזכה להם. במצב של טרום איום האנשים לא ירצו לעבור למצב של איום. עקרונית המדינה מאיימת, החוק אינו הצעה. כדי שהסכמה בשתיקה תתפוס לגבי המדינה, היא צריכה להראות שיש לה זכות להציג בפני האזרח את הברירות.

טיעון ההגינות : יש לו מספר שלבים צריכים לזכור :

מאפייני הטיעון – מתי דרישה להגינות תהיה לה בסיס, למשל פרוייקט של שיתוף פעולה, הנאות ונטלים. לא יכול להיות שאדם יקבל הנאות מכך שאחר נשא הנטלים, והוא לא יחזיר עבור ההנאות. שיתוף פעולה שלא דרש מחיר – לא יביא להגינות רק אם אחר התאמץ לטובת משהו, אם לא אז אין טעם שאחרים יתאמצו בשבילו. הארט – כללים, רולס – לא מחייב. שיתוף פעולה צודק גם לרולס והארט, שיתוף פעולה בין גנבים האם יכול להוות בסיס לדרישת הגינות בין גנבים. חלוקת הנטלים וההנאות – צריכה להיות משותפת. אם האדם קיבל קצת שיתוף חזרה קצת. רולס יגיד אם אדם קיבל חלק מהפרויקט אזי על האדם להחזיר, כולם מרווחים אש כולם צריכים לשלם. רולס טוען כי עבדים באמריקה אינה חברה צודקת, ולכן אינם חייבים לציית לשום דבר.

לבריאן ברי – יש ספר תוקף את רולס, צדק למען תועלת הדדית אינו חזק. הוא תומך בצדק עם משוא פנים – קרוב יותר לשוויון, יש שת"פ נובע מעקרון העדר משוא פנים.

הביקורת על טיעון ההגינות שני שלבים:

רוברט נוזיק – הדוגמה של בריטני ספירבס וג'סטין טימברלייק, האם יכולים לדרוש מאיתנו להיות די ג'יי. רוברט נוזיק מטרתו – טיעון ההגינות מתמוטט לעקרון ההסכמה או שאינו טיעון, או שהוסכם מראש לפרוייקט. ג'ון סימונס – יש דבר כזה שנקרא הגינות בחיים, קבלת ההנאות היא וולנטרית, ניתן לראות זאת באופן שהאדם "מתחבר מרצונו לאנטנה", מראה כי הרוויח משיתוף הפעולה של האחרים, ועל כך צריך לשלם. מאידך למשינה אין טיעון הגינות – מקבלים בטחון בעל כורחנו, ויש גם בעיה של מוטיבציה של שיתוף פעולה הדדי, אם אנשים משתפים פעולה לא מתוך רצון לרווח הדדי אלא מתוך פחד או בורות או נוחות מדוע האדם צריך להחזיר להם במקרה זה על רווח הדדי.

לגבי המדינה הטיעון אינו רלוונטי : קבלת ההנאות אינה וולנטרית במדינה, מתקבלת בעל כורח האזרחים שנהנים מהנאות ללא ששאלו אותם. נסיעה על השוליים כדי לקצר פקק – הממתינים בפקק יגידו לנוסע בשוליים יגידו לו כי צריך להיות הוגן. אותו האדם יגיד מדוע? הוא לא חייב כל הגינות מכיוון שהעומדים בפקק סתם פראירים, הציות שלהם לא נובע מרצון להיטיב עימו, אלא משום שאולי יש שוטר ויעניש את אותם אזרחים. ולכן לא צריך להחזיר

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

להם. מחד אם כן ההנאות מתקבלות ממילא, ומאידך טעמי קבלת ההנאות נעשות מתוך פחד ולא מ"הטעמים הנכונים"

נושא טיעון הצדק :

טיעון חשוב – יהיה במבחן

מבנה הכללי : יש שני שלבים הטיעון עצמו – יש לו ביקורת, יש ניסיון לענות לביקורת ואז הוא מתמוטט שוב.

יש צדק והוא אובייקטיבי ואינו סובייקטיבי, הטענה שממנה מתחיל הדיון על כל אדם חלה חובה לקדם צדק, ואם יש מוסדות צודקים האדם צריך לציית למוסדות הצודקים החלים על האדם, ואז עולה השאלה מה זה חל עליך? מדוע המוסדות הצודקים להם צריך לציית הם המוסדות של המדינה שלי רק? הרי עקרונות הצדק האוניברסליים אינם קשורים רק למדינה שלי.

ג'יימס וולדרון ניסה לענות – אונית לוחמת הקשת יש מוסדות צודקים רבים שצריך לציית להם, אלא יש גם מוסדות שהצדק דורש את הקיום שלהם, למשל מוסד המשפט הפלילי. מכאן החלק החלש של הטיעון למה מחויבים לציית? אנשים חיצוניים לא צריכים לחתור תחת מערכות אחרות. אנשים שהחוק הפוזיטיבי מתייחס אליהם כפנימיים צריכים לציית לכל החוקים כי אילו המוסדות האפקטיביים. ביהמ"ש המחוזי הישראלי הוא האפקטיבי לגבי האנשים הפנימיים.

כלומר לא רק מוסדות צודקים – דורשים ציות אלא גם אפקטיביים – וכאן הבעיה אולי אם צריך לפנות למי שהכי אפקטיבי – אז אולי האדם יפנה לביהמ"ש של המאפיה.

טיעון האחוה הקהילתית : חובות נובעות מתוך סטטוס, מתוך השתייכות – מעצם היות האדם בעמדה אחת נובעות החובות, למשל אדמונד ברק – דיבר על המשטר האנגלי במונחי משפחה, ומכאן חובת הציות. חוקי היסוד כקרוי משפחה ואנלוגיה בין המשטר האנגלי למשפחה. הבעיה בכתיבה המוקדמת לא מסבירה האמת למה יש חובות בנוי על אינטואיציה. לכל אחד יש מקום בעולם – וזה מה שקובע את החובות לכל אחד יש תפקיד שניתן לו ע"י אלוהים אב, אם אזרח וכדומה. הבעיה השנייה הביא לנאציזם. ולכאורה דוורקין מנסה לפתור את הבעיה ע"י מהלך תלת שלבי:

ראשון – קיום קהילה פיסית
שני – משפחה קהילתית המתייחסת לכל אחד מבניה ביחס שווה.
שלישי – המשפחה האמיתית לא תדרוס אנשים מחוצה לה,
בהתקיים כל אלו יש חובה קהילתית לציית לחוק המדינה.

הביקורת :

המדינה המודרנית לא מקיימת תחושות כאלו כלפי הכלל לא כולם אוהבים את כולם, להפך. ואז לא ניתן שיהיו חובות כלפי האחר. דוורקין יגיד : לא כולם שונאים את כולם חלק מהזמן חלק מהאנשים שונאים, צריך להסתכל על החברה בכללותה, הפרשנות הטובה ביותר, והביקורת לכך אם יש פער גדול בין המציאות לפרשנות שלה אזי אין הצדקה לפרשנות דוורקין עושה אידאליזציה של החברה המודרנית כשלמעשה היא מנוכרת מאוד וכל אחד רואה את טובתו האישית.

מרצה : דר' שוקי שגב

סטודנט : אמיר לביא

Laviamir.law@gmail.com

דרישת הצדק היא נטע זר בתיאוריה של דוורקיין ומכניס זאת רק כדי שחובות
הקהילתיות לא ינהגו ללא צדק.